

ΑΕΙ ΠΕΙΡΑΙΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ

Σχολή Διοίκησης & Οικονομίας

Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων

Κατεύθυνση Διοίκηση Επιχειρήσεων

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Τουριστική Ανάπτυξη της Άνδρου μέσω των Εναλλακτικών
Μορφών Τουρισμού**

Πούλου Μαρία

A.M:6541

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ

Κικίλια Αικατερίνη

Καθηγήτρια

Πειραιάς 2017

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο τουρισμός είναι μια από τις ισχυρότερες βιομηχανίες σε παγκόσμια κλίμακα. Η τουριστική βιομηχανία αποτελεί τον σημαντικότερο ίσως κλάδο της ελληνικής οικονομίας. Η τουριστική προσφορά συνίσταται από τους πόρους που διαθέτει μια περιοχή ή έχουν κατασκευαστεί από επιχειρήσεις και φορείς του ιδιωτικού ή του δημόσιου τομέα, δηλαδή οι τοπικοί, πολιτισμικοί, ανθρωπογενείς πόροι και οι υποδομές και οι υπηρεσίες που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με τη διαμονή, σίτιση, φιλοξενία και εξυπηρέτηση των τουριστών.

Απώτερος σκοπός της παρούσας πτυχιακής εργασίας είναι η ανάλυση της τουριστικής ανάπτυξης της Άνδρου, μέσω των εναλλακτικών μορφών τουρισμού που έχουν αναπτυχθεί σύμφωνα με τα ιδιαίτερα φυσικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά του νησιού. Η Άνδρος αποτέλεσε την περιοχή διεξαγωγής της επιτόπιας έρευνας. Η εργασία ξεκινάει με μια αναφορά στον τουρισμό σαν παγκόσμια έννοια, αναλύονται οι κατηγορίες και οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού, επίσης παρουσιάζονται οι αρνητικές και θετικές επιπτώσεις που προκαλεί σε διαφορετικούς τομείς κάθε χώρας, όπως στην οικονομία, την κοινωνία και το περιβάλλον.

Στη συνέχεια, γίνεται μια παρουσίαση της Άνδρου, αναφέρονται τα κλιματολογικά, γεωλογικά και υδρολογικά χαρακτηριστικά της, αναλύονται οι τουριστικές υποδομές και υπηρεσίες της. Επιπλέον, μελετάται η πορεία της στον τουριστικό τομέα τα τελευταία χρόνια και, μέσα από διάφορες μελέτες, αναδεικνύεται η θέση που κατέχει στην προτίμηση των τουριστών.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, το νησί διαθέτει πλούτο φυσικών, πολιτισμικών και ανθρωπογενών πόρων. Όσον αφορά στις τουριστικές υποδομές και υπηρεσίες, τα τελευταία χρόνια παρατηρήθηκε ποιοτική και ποσοτική αναβάθμιση αυτών.

Τέλος, τα συμπεράσματα της έρευνας καταδεικνύουν την αναπτυξιακή πορεία που ακολουθεί το νησί της Άνδρου, ειδικότερα μέσω του εναλλακτικού τουρισμού. Η προώθηση των εναλλακτικών μορφών αποτελεί την καλύτερη απάντηση στην τουριστική ανάπτυξη του νησιού.

ABSTRACT

Tourism is one of the strongest industries worldwide. The tourism industry is perhaps the most important sector of Greek economy. The tourist offer consists of the resources available in a region or produced by companies and organizations in the private or public sector that is local, cultural and human resources and infrastructure and services directly or indirectly related to accommodation, catering, hospitality and tourists service.

This paper starts with a general reference to tourism as a global meaning. An analysis of the categories and alternative forms of tourism takes place, together with a presentation of the negative and positive effects of tourism in different sectors of each country, as economy, society and environment. The aim of this thesis is the analysis of the tourism development of Andros, mostly through the alternative forms of tourism developed according to the particular physical and social characteristics of the island. Andros was the region to conduct field work.

A thorough description of the island of Andros follows, its climatic, geological and hydrological characteristics, in combination with its tourist infrastructures and services. In addition, the situation of the tourism sector during the recent years is analyzed and, through various studies, the position the island holds in tourists' preferences is highlighted.

According to the survey results, the island has a wealth of natural, cultural and human resources. Regarding tourism infrastructure and services, during the recent years, they have experienced a qualitative improvement. Finally, the findings suggest that the best development path Andros should follow is the one of alternative tourism. The promotion of alternative forms is the best answer for further tourism development of the island.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	2
----------------------	----------

ABSTRACT.....	3
Πίνακας Εικόνων.....	6
Πίνακες.....	6
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ 9	
1.1 Εναλλακτικός Τουρισμός - Μορφές Εναλλακτικού Τουρισμού.....	10
1.2 Τα σημαντικότερα είδη εναλλακτικού τουρισμού.....	10
1.2.1 Αγροτουρισμός.....	10
1.2.2 Οικοτουρισμός.....	11
1.2.3 Επαγγελματικός τουρισμός.....	11
1.2.4 Πολιτιστικός τουρισμός.....	12
1.2.5 Θρησκευτικός τουρισμός.....	12
1.2.6 Τουρισμός υγείας.....	13
1.2.7 Κοινωνικός τουρισμός.....	14
1.2.8 Θαλάσσιος τουρισμός.....	14
1.2.9 Αθλητικός τουρισμός.....	14
1.2.10 Περιπατητικός Τουρισμός.....	14
1.3 Ο Εναλλακτικός τουρίστας.....	15
1.4 Επιπτώσεις – Οφέλη του Εναλλακτικού τουρισμού για τους επιχειρηματίες, την τοπική κοινωνία και την εθνική οικονομία.....	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΗΣ ΑΝΔΡΟΥ..... 16	
2.1 Ιστορική αναδρομή της Άνδρου.....	18
2.2Κλιματολογικά Χαρακτηριστικά της Άνδρου.....	22
2.3 Γεωλογικά και Υδρολογικά Χαρακτηριστικά της Άνδρου.....	22
2.4 Χλωρίδα – Πανίδα.....	23
2.5Προστατευόμενες Περιοχές.....	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ. . . 25	
3.1Η διοικητική διαίρεση της Άνδρου.....	25
3.2. Οικονομική Δραστηριότητα.....	27
3.2.1. Πρωτογενής Τομέας.....	27
3.2.2. Δευτερογενής Τομέας.....	31
3.2.3. Τριτογενής τομέας.....	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4:ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΤΗΣ ΑΝΔΡΟΥ 34	
4.1 Προβολή-Διαφήμιση του τουριστικού προϊόντος της Άνδρου.....	34
4.2 Κίνηση τουριστών.....	36

4.3	Τουριστικές επιχειρήσεις της Άνδρου.....	37
4.4	Τεχνική υποδομή.....	45
4.4.1	Οδικό Δίκτυο.....	45
4.4.2	Ακτοπλοϊκή συγκοινωνία.....	46
4.4.3	Τοπική συγκοινωνία.....	47
4.5	Η Ευρωπαϊκή Συμβολή στην Άνδρο αναφορικά με τον Τουρισμό.....	48
4.6	Ανάλυση S.W.O.T.....	51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΝΔΡΟΥ		53
5.1	Θρησκευτικός τουρισμός.....	53
5.1.1	Μοναστήρια και μονές της Άνδρου.....	53
5.2	Πολιτισμικός τουρισμός.....	55
5.2.1	Τα μουσεία της Άνδρου.....	56
5.2.2	Αρχαιολογικοί χώροι της Άνδρου.....	62
5.2.3	Αρχιτεκτονική της Άνδρου.....	63
5.3	Οικοτουρισμός.....	68
5.4	Γαστρονομικός-Οινικός τουρισμός.....	70
5.5	Ιαματικός τουρισμός.....	72
5.6	Περπατητικός τουρισμός Άνδρου.....	74
5.6.1	Οι διαδρομές πολιτιστικού ενδιαφέροντος.....	74
5.7	Θαλάσσιος τουρισμός.....	76
5.8	Αθλητικός τουρισμός.....	78
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ		81
6.1	Η Κατάσταση του τουρισμού της Άνδρου.....	81
6.2	Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού στην Άνδρο.....	81
6.3	Υποδομή και Διαφήμιση.....	83
6.4	Προτάσεις.....	83
6.5	Προοπτικές για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην Άνδρο.....	86
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ		88

Πίνακας Εικόνων

Εικόνα 1: Χάρτης Άνδρου.....	18
------------------------------	----

Εικόνα 2: Η Άνδρος στην αρχαιότητα.....	19
Εικόνα 3: Δήμος Άνδρου.....	27
Εικόνα 4: Δήμος Κορθίου.....	27
Εικόνα 5: Δήμος Υδρούσας.....	28
Εικόνα 6: Χαρτογράφηση οδικού δικτύου.....	45
Εικόνα 7: Λιμάνι Γαυρίου.....	47
Εικόνα 8: Ιερά Μονή Παναχράντου.....	54
Εικόνα 9: Μονή Ζωοδόχου Πηγής.....	54
Εικόνα 10: Ταξίαρχης Μεσσαριάς.....	55
Εικόνα 11: Αρχαιολογικό μουσείο Άνδρου.....	56
Εικόνα 12: Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης.....	57
Εικόνα 13: Ναυτικό μουσείο.....	57
Εικόνα 14: Μουσείο Λαογραφίας και Χριστιανικής Τέχνης.....	58
Εικόνα 15: Αρχαιολογικό Μουσείο Παλαιόπολης.....	58
Εικόνα 16: Καίρειος Βιβλιοθήκη.....	59
Εικόνα 17: Ίδρυμα Πέτρου και Μαρίκας Κυδωνέως.....	60
Εικόνα 18: Μουσείο Ελιάς Κυκλάδων (Λιοτριβή του Χέλμη).....	61
Εικόνα 19: Πύργος Αγίου Πέτρου.....	62
Εικόνα 20: Αρχαιολογικός χώρος Άνδρου.....	62
Εικόνα 21: Ανδριώτικα σπίτια.....	63
Εικόνα 22: Αρχοντικό σπίτι Άνδρου.....	64
Εικόνα 23: Αρχιτεκτονική Άνδρου.....	64
Εικόνα 24: Κάστρο Φανερωμένης.....	65
Εικόνα 25: Αφανής ναύτης.....	65
Εικόνα 26: Λίθινη γέφυρα.....	66
Εικόνα 27: Μεσαιωνικός οικισμός.....	67
Εικόνα 28: Πηγή Σάριζας.....	71
Εικόνα 29: Ναυτικός όμιλος Κορθίου.....	76
Εικόνα 30: Άνδρος SurfClub.....	76
Εικόνα 31: ScubaAndrosDive.....	77
Εικόνα 32: Υποβρύχια ζωή Άνδρου.....	77
Εικόνα 33: Τουρνουά BeachSoccer.....	78
Εικόνα 34: Ποδηλατικός Γύρος της Άνδρου.....	79

Πίνακες

Πίνακας 1: Κατανομή εκτάσεων ανάλογα με την χρήση τους.....	28
Πίνακας 2: Ομάδες καλλιέργειών.....	29
Πίνακας 3: Μέγεθος γεωργικών εκμεταλλεύσεων.....	30

Πίνακας 4: Μεταποιητικά καταστήματα.....	32
Πίνακας 5: Κίνηση επιβατών.....	36
Πίνακας 6: Διανυκτερεύσεις τουριστών.....	37
Πίνακας 7: Ξενοδοχειακό δυναμικό Κυκλάδων 2011.....	38
Πίνακας 8: Επιχειρήσεις Άνδρου.....	44
Πίνακας 9: Αριθμός τουριστικών επιχειρήσεων.....	44

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο τουρισμός αποτελεί μία από τις ισχυρότερες βιομηχανίες σε παγκόσμια κλίμακα. Πρόκειται για μία δυναμική δραστηριότητα, η οποία επιφέρει σημαντικές διαρθρωτικές μεταβολές στην οικονομία και την κοινωνία σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο. Αποτελεί ένα διεθνές πολυδιάστατο κοινωνικοοικονομικό φαινόμενο, το

οποίο βρίσκεται σε μία κατάσταση συνεχούς και μόνιμης αλληλεξάρτησης με το φυσικό, οικονομικό, κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι :

- Η διερεύνηση της τουριστικής προσφοράς της Άνδρου, του τουριστικού προϊόντος που προσφέρει, όπως οι τουριστικές υποδομές της σε ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα δωμάτια, εξοχικές κατοικίες, εστιατόρια, καφέ μπαρ, καθώς επίσης και τα πολιτισμικά- περιβαλλοντικά θέλγητρα του νησιού.
- Η καταγραφή των δυνατών και αδύνατων σημείων της Άνδρου, οι ευκαιρίες που παρουσιάζονται στο νησί για περαιτέρω ανάπτυξη του τουρισμού και της βιωσιμότητας του τόπου, οι απειλές που αντιμετωπίζει και πρόκειται να αντιμετωπίσει το νησί αν δεν παρθούν τα κατάλληλα μέτρα αναπτυξιακού χαρακτήρα.
- Η καταγραφή των προτάσεων και λύσεων που αφορούν την μελλοντική ανάπτυξη της Άνδρου μέσω των εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Η παρούσα εργασία ξεκινά με την παρουσίαση των γενικών χαρακτηριστικών του εναλλακτικού τουρισμού, τα είδη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού αναλυτικά, καθώς επίσης και τις επιπτώσεις και τα οφέλη που έχουν οι μορφές αυτές στην τοπική κοινωνία και την οικονομία.

Στο 2^ο και 3^ο κεφάλαιο, περιγράφεται η ιστορία της νήσου Άνδρου, από την αρχαιότητα έως τις μέρες μας. Ακολουθεί η περιγραφή των γενικών χαρακτηριστικών του νησιού, τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού της Άνδρου, η διοικητική διαίρεση του νησιού, καθώς και η οικονομική δραστηριότητα του τόπου αυτού.

Στο 4^ο κεφάλαιο, καταγράφονται οι τουριστικές υποδομές του νησιού τα τελευταία χρόνια, όπως και οι τουριστικές υπηρεσίες που παρέχονται για την καλύτερη εξυπηρέτηση των τουριστών. Στη συνέχεια, γίνεται μια S.W.O.T ανάλυση με σκοπό να αναδειχθούν τα πλεονεκτήματα της Άνδρου έναντι των υπόλοιπων νησιών των Κυκλάδων, και να επισημανθούν τα αδύνατά της σημεία, που απαιτούν αντιμετώπιση ώστε η υποδοχή των τουριστών και η παραμονή τους στο νησί να είναι

η κατάλληλη, οι ευκαιρίες που παρουσιάζονται για το νησί οι οποίες, με τη σωστή εκμετάλλευση, θα επιφέρουν θετικά αποτελέσματα στην ανάπτυξη του τουρισμού και, τέλος, οι απειλές που καλείται να αντιμετωπίσει στο παρόν και στο μέλλον. Ακολουθεί η συμβολή της Ε.Ε. στην ανάπτυξη του νησιού, με τη μορφή αναπτυξιακών έργων, που έχουν πραγματοποιηθεί ή που βρίσκονται στη φάση της εξέλιξης.

Στο 5^ο κεφάλαιο, αναλύονται μία προς μία οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού που έχουν αναπτυχθεί στο νησί και κάθε χρόνο προσελκύουν όλο και περισσότερους τουρίστες.

Τέλος, ακολουθεί το 6^ο κεφάλαιο, το οποίο αποτελεί και το τελευταίο κεφάλαιο της παρούσας πτυχιακής εργασίας, όπου παρουσιάζονται τα συμπεράσματα της έρευνας και δίνεται μια σειρά προτάσεων – λύσεων που θα μπορούσαν να επιφέρουν βελτίωση στις ήδη υπάρχουσες τουριστικές υποδομές και υπηρεσίες, καθώς επίσης και περαιτέρω ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού με στόχο τη βιωσιμότητα του νησιού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο τουρισμός σήμερα αποτελεί μια οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική δραστηριότητα που κινείται σε τοπικό και διεθνές επίπεδο και για πολλές εθνικές οικονομίες αποτελεί τη πρωταρχική παραγωγική διαδικασία που λειτουργεί σα βασική πηγή εισοδήματος. Καλύπτει σχεδόν όλα τα εισοδηματικά στρώματα και προσπαθεί να ικανοποιήσει τη βασική πλέον ανάγκη του ανθρώπου που είναι η δυνατότητα αλλαγής περιβάλλοντος και τρόπου ζωής για ένα χρονικό διάστημα, που

σε ποιότητα και ποσότητα διαφοροποιείται ανάλογα με τη διάθεση και το μέγεθος της δαπάνης που ο κάθε άνθρωπος έχει τη δυνατότητα να πραγματοποιήσει.

1.1 Εναλλακτικός Τουρισμός - Μορφές Εναλλακτικού Τουρισμού

Σύμφωνα με τον Μ. Σφακιανάκη (2000), ο εναλλακτικός τουρισμός αναδεικνύει τη φυσική ομορφιά μιας περιοχής χωρίς να απειλεί την βιοσιμότητα της. Εναλλακτικός τουρισμός είναι μια σειρά από τουριστικές υπηρεσίες και διακρίνεται ανάλογα με τις ανάγκες και τα κίνητρα τουριστών, οργανώνεται από την τοπική κοινωνία και αφορά τουρίστες με ειδικά ενδιαφέροντα. Τα άτομα που επιλέγουν αυτού του είδους τον τουρισμό αναζητούν την επαφή με τη φύση, την αποφυγή κοσμικών προορισμών, την ανάδειξη πολιτιστικής κληρονομιάς και την αναζήτηση της αυθεντικότητας. Τέλος, οργανώνεται από τον τοπικό πληθυσμό γιατί δε στηρίζεται σε τουριστικά πακέτα και πραγματοποιείται όλο τον χρόνο, ανεξαρτήτως εποχικότητας.

1.2 Τα σημαντικότερα είδη εναλλακτικού τουρισμού

1.2.1 Αγροτουρισμός

Ο αγροτουρισμός πραγματοποιείται σε αγροτικές περιοχές με χαμηλή τουριστική ανάπτυξη και επιτρέπει στους τουρίστες να απολαύσουν το περιβάλλον και να μοιραστούν εμπειρίες με τον τοπικό πληθυσμό (Σφακιανάκης Μ., 2000).

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά του αγροτουριστικού προϊόντος είναι:

1. Η απόλαυση του φυσικού περιβάλλοντος και η γνωριμία με τα χαρακτηριστικά φυσικά τοπία.
2. Η επαφή και η γνωριμία με την τοπική αγροτική πολιτιστική κληρονομιά, τα ήθη και τα έθιμα των κατοίκων, η συμμετοχή σε τοπικές πολιτιστικές εκδηλώσεις κτλ.
3. Η προσφορά διαφοροποιημένων, υψηλής ποιότητας τουριστικών προϊόντων (για παράδειγμα βιολογικών παραδοσιακών προϊόντων, προϊόντων προστατευόμενης ονομασίας προέλευσης).

4. Η παρατήρηση των γεωργικών δραστηριοτήτων και πιθανώς η συμμετοχή σε αυτές.
5. Η άσκηση παράλληλων τουριστικών δραστηριοτήτων στην ύπαιθρο(ορειβασία, πεζοπορία) (Ρίγγας Χ., 2003).

Τα είδη των αγροτουριστικών καταλυμάτων είναι:

- Μικρές ξενοδοχειακές μονάδες-ξενώνες
- Ενοικιαζόμενα δωμάτια στα σπίτια αγροτικών οικογενειών
- Ανεξάρτητες αγροτικές κατοικίες παραδοσιακής αρχιτεκτονικής που εναρμονίζονται με το φυσικό περιβάλλον
- Κάμπινγκ σε αγροκτήματα τα οποία δεν είναι ιδιαίτερα διαδεδομένα στην Ελλάδα σε αντίθεση με ορισμένες περιοχές της Ευρώπης (Ρίγγας Χ., 2003).

1.2.2 Οικοτουρισμός

Ο οικοτουρισμός συνδέεται με διάφορες δραστηριότητες στην φύση και επιλέγεται από ανθρώπους που εκτιμούν και απολαμβάνουν την φύση, είναι περιβαλλοντικά υπεύθυνοι και φροντίζουν για την διατήρηση της. Η Ελλάδα είναι ο ιδανικός προορισμός γι αυτό του είδους τους περιηγητές καθώς διαθέτει περιοχές που προκαλούν υψηλό γεωλογικό ενδιαφέρον. Μοναδικοί βιότοποι, σπάνιες ακτές, βουνά, σπήλαια, ποτάμια κτλ,περιβάλλουν όλη την Ελλάδα και την καθιστούν πρώτο προορισμό (Ρίγγας Χ., 2003).

1.2.3 Επαγγελματικός τουρισμός

Ο επαγγελματικός τουρισμός αντιπροσωπεύει μια σημαντική αγορά σε διεθνές επίπεδο, αναπτύσσεται κατά την διάρκεια επαγγελματικών ταξιδιών και διακρίνεται ανάλογα με τον σκοπό που γίνεται το επαγγελματικό ταξίδι. Αφορά επισκέπτες με υψηλό οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο που έχουν τη δυνατότητα να ξοδέψουν αρκετά χρήματα για διαμονή όμως αποζητούν ποιοτικές υπηρεσίες,καταλύματα και προϊόντα.Συνήθως η παραμονή τους είναι ολιγοήμερη απο 3 έως 5 ημέρες αλλά είναι πολυ πιθανόν να παραταθεί για άλλου είδους μορφές τουρισμού (Σφακιανάκης Μ., 2000).

1.2.4 Πολιτιστικός τουρισμός

Ο πολιτιστικός τουρισμός αφορά ταξίδια σε τόπους με κίνητρο την επίσκεψη σε πολιτιστικά μνημεία και σε χώρους πολιτιστικής κληρονομιάς. Ο επισκέπτης αποκτά ουσιαστική επαφή με την κουλτούρα και τον πολιτισμό του τοπικού πληθυσμού. Τα άτομα που επιλέγουν αυτού του είδους τον τουρισμό αποκομίζουν γνώση, πολιτιστική εμπειρία και ανακαλύπτουν την καλλιτεχνική και πνευματική κληρονομιά μιας περιοχής. Ο αρχαιολογικό πλούτος και ο αρχαιοελληνικός πολιτισμός που διαθέτει η Ελλάδα αποτελεί σημαντικό πόλο προσέλκυσης τουριστών παγκοσμίως (Ρίγγας Χ., 2003)

Οι χώροι που σχετίζονται με τον πολιτιστικό τουρισμό είναι οι εξής:

- *Αρχαιολογικοί χώροι*
- *Μουσεία*
- *Κάστρα*
- *Άλλα μνημεία*
- *Εκδηλώσεις*

1.2.5 Θρησκευτικός τουρισμός

Τα μνημεία της ελληνικής ορθοδοξίας αποτελούν μεγάλο κομμάτι της εθνικής κληρονομιάς μας και ελκύουν επισκέπτες από όλο τον κόσμο που με αυτόν τον τρόπο έρχονται σε επαφή με την ορθοδοξία. Ο θρησκευτικός τουρισμός αφορά κυρίως ευσεβείς περιηγητές και θαυμαστές της βυζαντινής τέχνης που επισκέπτονται θρησκευτικούς χώρους λατρείας όπως μοναστήρια και εκκλησίες και χωρίζεται σε δύο κατηγορίες ανάλογα με τον σκοπό επίσκεψης τους στους προσκυνητές τουρίστες και στον τουρισμό θρησκευτικής κληρονομιάς (Ρίγγας Χ., 2003).

1.2.6 Τουρισμός υγείας

Ο τουρισμός υγείας επιλέγεται από άτομα που έχουν προβλήματα υγείας και θέλουν να μάθουν να ζουν υγιεινά ή για λόγους ξεκούρασης και αναζωογόνησης, έτσι κατα

την διάρκεια των διακοπών τους προσπαθούν να συμμετέχουν σε προγράμματα υγείας που αφορούν την υγιεινή διατροφή, άθληση, ομορφιά, ψυχική ισορροπία κτλ. Βασικός στόχος είναι η πρόληψη ή η αποκατάσταση της υγείας με ιατρικές ή φυσικές μεθόδους.

Ο τουρισμός υγείας περιλαμβάνει τις εξής εναλλακτικές μορφές τουρισμού:

- Θεραπευτικός τουρισμός
- Ιαματικός τουρισμός
- Τουρισμός φυσιοθεραπείας
- Τουρισμός υγιεινής διαβίωσης
- Τουρισμός ομορφιάς
- Θερμαλισμός ή θερμαλιστικός τουρισμός (Ρίγγας Χ., 2003).

Η φύση, εκτός από τα σπάνια τοπία και τις ιδιαίτερες φυσικές ομορφιές, χάρισε στην Ελλάδα και πηγές με σημαντικές θεραπευτικές ιδιότητες. Τα ιαματικά λουτρά αποτελούν μέρος του εθνικού πλούτου της χώρας ενώ οι θεραπευτικές τους ιδιότητες ήταν γνωστές ήδη από τους αρχαίους χρόνους. Οι ιαματικοί φυσικοί πόροι είναι διάσπαρτοι στην ελληνική επικράτεια ενώ τα νερά των συγκεκριμένων πηγών διαφέρουν από τα συνηθισμένα, είτε λόγω της υψηλής θερμοκρασίας είτε λόγω της παρουσίας σπάνιων δραστικών συστατικών. Τα νερά αυτά χαρακτηρίζονται ως μεταλλικά, εξαιτίας της θερμοκρασίας ή της γενικής τους χημικής σύστασης. Εκτός από τις ψυχρές μεταλλικές πηγές υπάρχουν και οι θερμοπηγές με τις οποίες οικοδομήθηκε ένας κλάδος θεραπευτικής αγωγής, η ιαματική υδροθεραπεία. Η γεωγραφική κατανομή των πηγών δεν είναι τυχαία, καθώς συνδέεται είτε με τεκτονικά γεγονότα όπως για παράδειγμα στις περιπτώσεις των πηγών του Καϊάφα, της Κυλλήνης και του Λαγκαδά είτε με ηφαιστειακές δραστηριότητες όπως για παράδειγμα στις περιπτώσεις των πηγών των Μεθάνων, της Μήλου, της Λέσβου, της Σαμοθράκης και της Λήμνου (Σφακιανάκης Μ., 2000).

1.2.7 Κοινωνικός τουρισμός

Ο κοινωνικός τουρισμός αφορά ανθρώπους κοινωνικών στρωμάτων με χαμηλό εισόδημα. Η πολιτεία επιδοτεί προγράμματα για να μπορούν ομάδες ατόμων που αντιμετωπίζουν δυσκολίες κυρίως για κοινωνικούς λόγους αλλά και για λόγους υγείας να κάνουν διακοπές (Τσάρτας Π., 1996).

1.2.8 Θαλάσσιος τουρισμός

Σύμφωνα με τον Σφακιανάκη ο θαλάσσιος τουρισμός είναι η πραγματοποίηση δραστηριοτήτων στη θάλασσα,κατα κανόνα αφορά δραστηριότητες όπως η κολύμβηση, η αναψυχή στην παραλία, τα θαλάσσια σπορ, κρουαζιέρες κτλ. Χιλιάδες χιλιόμετρα θαλασσών περιβάλλουν την Ελλάδα και μαζί με το ήπιο κλίμα την αναδεικνύουν ως ιδάνικο προορισμό γι αυτού του είδους τον εναλλακτικό τουρισμό (Σφακιανάκης Μ., 2000).

1.2.9 Αθλητικός τουρισμός

Ο αθλητικός τουρισμός αφορά άτομα που γυμνάζονται και ταξιδεύουν για να συμμετάσχουν σε αθλητικές εκδηλώσεις αλλά παράλληλα αναπτύσσουν τουριστικές δραστηριότητες. Η Ελλάδα ως χώρα που γεννήθηκαν οι Ολυμπιακοί Αγώνες είναι ιδανική για την πραγματοποίηση αθλητικών αγώνων (Τσάρτας Π., 1996).

1.2.10 Περιπατητικός Τουρισμός

Ο περιπατητικός τουρισμός αφορά τουρίστες που με σκοπό την σωματική τους άθληση επισκέπτονται αξιοθέατα περιοχών που βρίσκονται κοντά στα μονοπάτια της πεζοπορίας. Η πεζοπορία σαν σωματική δραστηριότητα είναι εύκολη και προσιτή σε όλους. Ο εν λόγω τουρισμός μοιάζει με τον οικοτουρισμό αλλά διαφέρει στο γεγονός

ότι ο οικοτουρίστας φροντίζει για την διατήρηση του τοπίου που επισκέπτεται (Σφακιανάκης Μ., 2000).

1.3 Ο Εναλλακτικός τουρίστας

Οι εναλλακτικοί τουρίστες είναι άτομα που επιλέγουν την τουριστική τους μετακίνηση για διάφορους λόγους που δεν έχουν καμία σχέση με τους συνηθισμένους. Τα κίνητρα των ανθρώπων που αναζητούν αυτού του είδους τον τουρισμό διαφέρουν από τα καθιερωμένα πρότυπα του μαζικού τουρισμού γι αυτό και κατά το παρελθόν αυτοαποκαλούνταν “ταξιδευτές” και “κοσμογυρισμένοι” και δεν αποδέχονταν τον όρο τουρίστες.

Οι εναλλακτικοί τουρίστες αποτελούν ένα τμήμα της αγοράς με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά μερικά εκ των οποίων είναι τα εξής:

- επισκέπτονται μέρη που δεν είναι εύκολα προσβάσιμα
- αποφεύγουν την επαφή με το πολιτισμό για κάποιο χρονικό διάστημα
- έρχονται σε επαφή με τον τοπικό πληθυσμό
- δεν αποζητούν την ύπαρξη τουριστικής υποδομής
- ενημερώνονται για το μέρος που θα επισκεφτούν πριν αλλά και κατά την διάρκεια του ταξιδιού
- ταξιδεύουν συνήθως μόνοι
- είναι καλά εκπαιδευμένοι
- είναι σε καλή οικονομική κατάσταση
- τους αρέσει η περιήγηση και μένουν σε μία χώρα για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα απ ότι οι παραδοσιακοί τουρίστες (Laarman & Durst, 1987).

1.4 Επιπτώσεις – Οφέλη του Εναλλακτικού τουρισμού για τους επιχειρηματίες, την τοπική κοινωνία και την εθνική οικονομία.

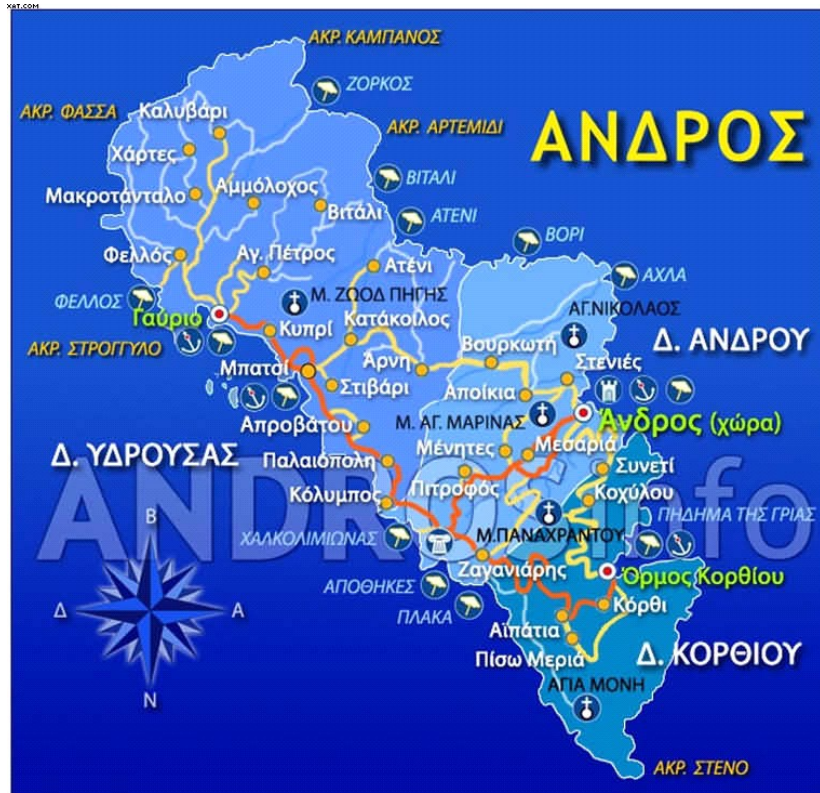
Ο εναλλακτικός τουρισμός επιδρά θετικά σε διάφορους τομείς μίας χώρας όπως στον οικονομικό, κοινωνικό, πολιτισμικό και περιβαλλοντικό. Ένας από αυτούς είναι ο

τομέας της εργασίας, επειδή λοιπόν ο εναλλακτικός τουρισμός αναπτύσσεται από τον τοπικό πληθυσμό, δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας αλλά και συμπληρωματικά εισοδήματα στους ντόπιους με αποτέλεσμα να μένουν στον τόπο τους. Εφόσον λοιπόν συγκρατεί τον κόσμο στον τόπο τους δίνεται λύση και σε ένα ακόμη μεγάλο πρόβλημα της δημογραφικής γήρανσης ορισμένων περιοχών. Επιπλέον, καθώς η εκμετάλλευση του πλούτου της περιοχής γίνεται από την τοπική κοινωνία δεν παραβλέπουν την πολιτιστική κληρονομιά και συντηρούν το χαρακτήρα και την μοναδικότητα της κάθε περιοχής. Η ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού συμβάλλει στην τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη λόγω της τουριστικής υποδομής που απαιτείται και βελτιώνει το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων. Η περιφερειακή ανάπτυξη εναρμονίζεται με το περιβάλλον και προστατεύει τον φυσικό πλούτο και την πολιτιστική κληρονομιά. Επίσης, οι ταξιδευτές-τουρίστες που έρχονται σε επαφή με την φύση, ευαισθητοποιούνται και συμβάλλουν στην προστασία της.

Ο εναλλακτικός τουρισμός είναι μεγάλη πηγή εσόδων για την ελληνική οικονομία, σύμφωνα με τον Ρίγγα (2003), τα κρατικά έσοδα που επιφέρει είναι τα κέρδη συναλλάγματος, οι φόροι σε εισοδήματα που προέρχονται από την τουριστική απασχόληση και οι φόροι που προκύπτουν από τα αγαθά προς τους τουρίστες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΗΣ ΑΝΔΡΟΥ

Η Άνδρος είναι το βορειότερο νησί του συμπλέγματος των Κυκλάδων (εικόνα 2). Το νησί έχει έκταση 374 τετραγωνικά χιλιόμετρα, μέγιστο μήκος 39.8 χιλιόμετρα, μέγιστο πλάτος 16.7 χιλιόμετρα, μήκος ακτογραμμής 177 χιλιόμετρα και πληθυσμό από την απογραφή του 1981, 9020 κατοίκους. Είναι το δεύτερο σε μέγεθος (μετά τη Νάξο) Κυκλαδονήσι και το λιμάνι της, το Γαύριο, απέχει 2 ώρες (1 ώρα με ταχύπλοο) από το λιμάνι της Ραφήνας (Αθανάσιος Ε., 1978).

Εικόνα 1:Χάρτης Άνδρου

Τα παράλια της είναι γενικώς βραχώδη και έχει αρκετούς προφυλαγμένους όρμους: το Μικρογιάλι, το Βιτάλι, του Κάστρου, της Μέλισσας, του Κορθίου, του Αϊ Γιάννη στις Κρεμμύδες, του Γαυρίου, του Μπατσίου, του Χαλκολιμιώνα, της Πλάκας. Μικρές βραχονησίδες την περιβάλλουν: τα Γαβριονήσια, Καπιτίτα, Μακεδόνα, ο Τουρλίτης, η Θεοτόκος, Πλατή, Λαγονήσι, Προσουδά, το Κάστρο της Χώρας. Με την Άνδρο σχετίζεται και ο μακρινός Καλόγερος, φόβος και τρόμος για τους παλιούς ναυτικούς. Το ακρωτήριο Καμπανός είναι το βορειότερο άκρο του νησιού ενώ το ακρωτήριο Στενό (Αυλών) αποτελεί το νοτιότερο. Στις ανατολικές ακτές συναντάμε τα ακρωτήρια Φρύγελο ή Κάτω Κάστρο, το ακρωτήριο Ακαμάτης, της Γριάς. Το Αρτεμίδι στα βόρεια, το Στρογγυλό στα δυτικά (Αθανάσιος Ε., 1978).

Η γη της Άνδρου καλύπτεται από συνεχόμενους ορεινούς όγκους-οροσειρές με απότομες πλαγιές και ανάμεσά τους φαράγγια και ρεματιές και πολύφυτες κοιλάδες με λιόδεντρα, συκιές πορτοκαλιές, λεμονιές αμπέλια και άφθονα τρεχούμενα νερά, που συνήθως καταλήγουν σε απαλές αμμουδερές παραλίες. Στο βόρειο τμήμα διαμορφώνεται η ορεινή περιοχή των Αγίων Σαράντα (υψ.716), στο κέντρο το όρος

Πέταλο (υψ.994). Νότια εκτείνεται η ορεινή περιοχή Καταφύγι- Γερακόνες και ακόμα νοτιότερα ο ορεινός όγκος της Ράχης. Στο βόρειο τμήμα της νήσου, η περιοχή της Άρνης έχει πυκνή βλάστηση και άφθονα νερά. Οι νότιες βουνοπλαγιές του Πετάλου έχουν νερά και εύφορο έδαφος(κοιλιάδα Λιβαδιών, Κάμπος του Πιτροφού). Μετά τους Γερακόνες βρίσκεται η κοιλάδα του Κορθίου. Το νησί έχει πολλούς χείμαρρους και αναβλύζουν άφθονα πηγαία νερά, μιας και η γεωλογική συγκρότηση του υπεδάφους ευνοεί τη συγκρότηση του νερού βροχών και χιονιού. Πολλά από αυτά, πλούσια σε μεταλλικά συστατικά, έχουν ιαματικές ιδιότητες (Σάριζα, Πηγή Άρνης, Αλασά, κ.α.).

2.1 Ιστορική αναδρομή της Άνδρου

Η Άνδρος ήδη από τα πρώιμα ιστορικά χρόνια τροφοδοτείται από ποικίλες μυθολογικές παραδόσεις, οι ρίζες των οποίων αναζητούνται σε μνήμες από την εποχή της προϊστορίας. Κυριαρχούν ο μύθος που ανατρέχει στα χρόνια της μινωικής θαλασσοκρατορίας στις Κυκλάδες και ο μύθος που έλκει την καταγωγή του από την αρχαιοελληνική λατρεία των θεών και την ηρωική εποχή. Και οι δύο αναφέρονται στον πρώτο οικιστή της Άνδρου, που με το όνομα Άνδρος ή Ανδρεύς εγκαταστάθηκε και βασίλευε στο νησί. Σύμφωνα με τον πρώτο μύθο, ο Άνδρος ήταν στρατηγός του αδελφού του Μίνωα και βασιλιά της Κρήτης Ραδαμάνθυο, ο οποίος και του προσέφερε το νησί. Σύμφωνα με το δεύτερο μύθο, ο Άνδρος ήταν ήρωας και μάντης γενάρχης των Ανδρίων, καταγόμενος από τον Απόλλωνα και τον Στάφυλο, γιό του Διονύσου. Γονείς του ήταν ο Άνιος και η νύμφη Κρέουσα ή Ροιώ. Ο Πausanias ιστορεί ότι υπήρχε στους Δελφούς χάλκινο άγαλμα του ήρωα, ανάθημα των Ανδρίων (Αναστάσιος Τ.,2006).

Εικόνα 2: Η Άνδρος στην αρχαιότητα

ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

Κατά τους ιστορικούς χρόνους (εικόνα 3) το νησί κατοίκησαν Ίωνες οι οποίοι προήλθαν από την Αθήνα όπως αναφέρει ο Θουκυδίδης. Κατά τον 7^ο π.Χ. αιώνα η Άνδρος υπήρξε μητρόπολη τεσσάρων σημαντικών αποικιών στην περιοχή της Χαλκιδικής και του Στριμωνικού Κόλπου (Πασχάλης Δ., 1995).

Κατά τον 7^ο π.Χ αιώνα η Άνδρος υπήρξε μητρόπολη τεσσάρων σημαντικών αποικιών στην περιοχή της Χαλκιδικής και του Στριμωνικού Κόλπου. Ήταν οι αποικίες Άκανθος, Σάνη, Στάγειρος και Άργίλλος. Για τους κλασσικούς χρόνους κέντρο, βασική πόλη και πηγή πληροφοριών για εμάς είναι ο οικισμός που ήταν χτισμένος στη θέση της σημερινής Παλαιόπολης. Η πόλη φέρεται να ιδρύθηκε το 700 π.Χ όταν εγκαταλείφθηκε ο οικισμός της Ζαγοράς. Σημαντικά ευρήματα είναι ο Ερμής της Άνδρου και ο έμμετρος ύμνος προς τη θεά Ίσιδας που ακόμη χρησιμεύει σαν υπέρθυρο οικίας στην Παλαιόπολη (Πασχάλης Δ., 1995).

Κατά τον Πελοποννησιακό Πόλεμο η Άνδρος παρατάχθηκε με πλοία και οπλίτες στο πλευρό των συμμάχων της Αθήνας. Το 411 π.Χ οι Άνδριοι αποσκίρτησαν από την Αθήνα πήγαν με το μέρος της Σπάρτης, αλλά επανήλθαν και εντάχθηκαν στη Β΄ Αθηναϊκή Συμμαχία το 378 π.Χ. (Πολέμης Δ., 1981).

Κατά την Ελληνιστική ιστορική περίοδο που ακολουθεί το θάνατο του Μεγάλου Αλεξάνδρου, η Άνδρος καταρχάς βρέθηκε υπό άμεσο μακεδονικό έλεγχο. Από το 315 έως το 31 π.Χ. πέρασε διαδοχικά κάτω από ρωμαϊκή, μακεδονική, πτολεμαϊκή και δεύτερη μακεδονική (υπό τον Δημήτριο) κυριαρχία. Το 199 π.Χ ρωμαϊκά και

περγαμηνά στρατεύματα αποβιβάστηκαν, πολιορκήσαν και άλωσαν την Παλαιόπολη. Σημαντικό μνημείο των Ελληνιστικών χρόνων είναι ο πύργος του Αγίου Πέτρου.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ.

Στα πρώιμα βυζαντινά χρόνια η Άνδρος εντάχθηκε διοικητικά στην επαρχία Νήσων(με πρωτεύουσα τη Ρόδο). Ο χριστιανισμός διαδόθηκε από τους πρώτους αιώνες στους κατοίκους της.Το 10^ο αιώνα ανήκε στο Θέμα του Αιγαίου Πελάγους, στο οποίο κατέχει θέση νησιού- κόμβου. Ήδη από τον 9^ο αιώνα λειτουργούν στην Άνδρο πλούσιες μοναστηριακές βιβλιοθήκες και σχολή (ακαδημία) όπου διδάσκονται η φιλοσοφία, η ρητορική και τα μαθηματικά και διδάσκουν ή μαθητεύουν οι επιφανείς φιλόσοφοι Μιχαήλ Ψελλός ο Πρεσβύτερος και Λέων ο Μαθηματικός (Πολέμης Δ., 1981).

ΦΡΑΓΚΟΚΡΑΤΙΑ

Η περίοδος της Φραγκοκρατίας (1207-1566) σηματοδοτείται από την ίδρυση στην Άνδρο δύο οχυρωμένων πόλεων με σκοπό την προστασία από την πειρατεία: του Μέσου Κάστρου στην ανατολική ακτή της κεντρικής Άνδρου και του Επάνω Κάστρου που δέσποζε στην περιοχή του Κορθίου.

Από τα Βυζαντινά χρόνια μέχρι την Τουρκοκρατία, με μη προσδιορισμένη όμως σαφώς τη χρονολόγησή τους, ιδρύονται τα κάστρο-μοναστήρια της Άνδρου(Πολέμης Δ., 1981).

ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑ

Η Οθωμανική κατάκτηση (1566-1821) γίνεται αναίμακτα. Επανιδρύεται η καταργημένη από τους Ενετούς Επισκοπή Άνδρου. Κατά τον 17^ο αιώνα, έξαρση παρουσιάζει ξανά η πειρατεία. Στο κλίμα αυτό και ενώ ο πληθυσμός εμφανίζεται κατά πολύ αυξημένος σε σχέση με τον προηγούμενο αιώνα, κάνουν την εμφάνισή τους στην ύπαιθρο επιβλητικές ιδιότυπες κατασκευές καστροειδούς μορφής, οχυρωμένες κατοικίες γαιοκτημόνων και προκρίτων. Είναι οι πύργοι των Μπίστη-Μουβέλα στα Απατούρια, Καίρη στη Μεσαριά, Μαστρογιαννούλη στον Αμόλοχο.

Τον 18^ο αιώνα καθιερώνεται βαθμιαία η κοινοτική αυτοδιοίκηση με εκλεγμένους Ανδριώτες κοτζαμπάσηδες, αποκλειστικά όμως προερχόμενους από την τάξη των

αρχόντων-γαιοκτημόνων. Εντείνεται η οικοδομική δραστηριότητα και ανακαινίζονται οι ναοί και οι μονές. Στα τέλη του αιώνα ξεκινά με γοργούς ρυθμούς η ανάπτυξη της ναυτιλίας. Το 1813 ο ανδριώτικος εμπορικός στόλος αριθμεί 40 πλοία χωρητικότητας 2.800 τόνων με τα ιστιοφόρα του να ταξιδεύουν ήδη ως τις Ινδίες και την Αμερική. Ιδρύονται το Σχολείο των Ελληνικών Μαθημάτων στο Κάτω Κάστρο (1768) και η Σχολή Αγίας Τριάδας στο Κόρθι (1813-14) (Πολέμης Δ., 1981).

ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Με την έκρηξη της Επανάστασης πρωτεργάτης της εξέγερσης στην Άνδρο και μορφή στις τοπικές αλλά και στις γενικότερες εξελίξεις, αναδεικνύεται ο φιλόσοφος Θεόφιλος Καΐρης, μετέπειτα ιδρυτής περιώνυμου σχολείου στη Χώρα. Τη διοίκηση των πρώτων μετεπαναστατικών χρόνων αναλαμβάνει η Δημογεροντία της Άνδρου με την κατάργηση της οποίας το 1835 συνιστώνται οι 4 Δήμοι Άνδρου, Κορθίου, Άρνης και Γαυρίου οι οποίοι χωροταξικά αντιστοιχούν στις 4 προεπαναστατικές κοινότητες.

Στα μέσα του 19^{ου} αιώνα όταν πλέον η Άνδρος αριθμεί 18.000-20.000 κατοίκους, η ιστιοφόρα ναυτιλία της παρουσιάζει πρωτοφανή δυναμισμό περιορίζοντας σε δεύτερη μοίρα το ρόλο πρωτογενούς τομέα στη διαμόρφωση της παραγωγικής βάσης του τόπου. Το 1836 ιδρύεται ένα από τα πρώτα εργοστάσια στο χώρο των Κυκλάδων και από τα παλαιότερα αναπηνιστήρια στην Ελλάδα, το ατμοκίνητο από το 1857 μεταξουργείο στο Νιμπορείο της Χώρας (Χαριτωνίδου Αγ., 2001).

Στα τέλη του αιώνα, ο ισχυρός ιστιοφόρος στόλος της Άνδρου παραδίδει σταδιακά τα σκήπτρα στην ατμοκίνητη ναυτιλία. Καθοριστικής σημασίας για τη μετάβαση από το ιστίο στον ατμό και γενικότερα για την οικονομική, κοινωνική και πολιτική ζωή του νησιού είναι η δράση των εφοπλιστικών οικογενειών Εμπειρικού, Μωραΐτη, Καμπάνη, Γουλανδρή, Μαρή, Κυδωνιέων κ.α. μαζί με τους Κεφαλλονίτες οι Ανδριώτες παίρνουν στα χέρια τους το εμπόριο του Δούναβη, γεγονός που επενεργεί καθοριστικά στην ενίσχυση της εφοπλιστικής δραστηριότητας (www.androsinfo.gr/info.php?cid=3).

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα με την ίδρυση της εταιρίας «Εθνική Ατμοπλοία της Ελλάδος», οι Εμπειρικοί αναδεικνύονται ως η ισχυρότερη εφοπλιστική οικογενειακή επιχείρηση της χώρας, η οποία μέχρι το 1914 διέθετε τον μεγαλύτερο σε αριθμό και

χωρητικότητα στόλο ατμοπλοϊών στην Ελλάδα. Ο εφοπλιστής Μωραΐτης εγκαινιάζει την υπερπόντια ακτοπλοϊκή γραμμή Ελλάδας- Βόρειας Αμερικής. Για πολλά χρόνια οι ατμοπλοϊκές εταιρίες της Άνδρου μονοπωλούν σχεδόν τη μεταφορά επιβατών και εμπορευμάτων στην Αμερική (Χαριτωνίδου Αγ., 2001).

Οι επιπτώσεις του Β' Παγκόσμιου Πολέμου για το νησί, είναι μεγάλες με σημαντικές απώλειες σε πλοία και ζωές και με καταστροφές στους βομβαρδισμούς της Χώρας το 1944. Μετά την Κατοχή αρχίζει και συνεχώς διογκώνεται το μεταναστευτικό κύμα προς τα αστικά κέντρα Αθήνας- Πειραιά (<http://www.androsinfo.gr/info.php?cid=3>).

2.2 Κλιματολογικά Χαρακτηριστικά της Άνδρου

Το κλίμα της Άνδρου ακόμη και στα ορεινά, είναι σχεδόν ήπιο λόγω της γειτνίασης με τη θάλασσα. Μετά το καλοκαίρι θερμότερη εποχή είναι το Φθινόπωρο. Οι μεγαλύτερες θερμοκρασίες στο νησί παρουσιάζονται στις περιόδους που δεν πνέουν μελτέμια και ειδικά για σειρά ημερών, όμως αυτό είναι σπάνιο για την Άνδρο, γι αυτό είναι και λίγες οι περιπτώσεις που η θερμοκρασία μπορεί να ξεπεράσει τους 40 βαθμούς Κελσίου. Επίσης, οι μεγαλύτερες θερμοκρασίες παρουσιάζονται στα πεδινά τμήματα και στη δυτική περιοχή της Άνδρου, όπου τα μελτέμια φτάνουν εξασθενημένα (Καραπιέρης Λ., 1964).

Αν συγκριθεί η θερμοκρασία της Άνδρου με αυτήν της Αττικής, διαπιστώνεται ότι κατά τους ψυχρούς μήνες (Νοέμβριο μέχρι Απρίλιο) η θερμοκρασία της Άνδρου είναι μεγαλύτερη από την αντίστοιχη της Αττικής και αντίστροφα τη θερινή περίοδο. Τέλος, η Άνδρος σε σχέση με τα υπόλοιπα νησιά των Κυκλάδων είναι ψυχρότερη και ειδικά από τις δυτικές Κυκλάδες. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η Άνδρος είναι βορειότερη από τα άλλα νησιά αλλά και λόγω των βορείων ανέμων που είναι εντονότεροι στις βορειοανατολικές Κυκλάδες (Καραπιέρης Λ., 1964).

2.3 Γεωλογικά και Υδρολογικά Χαρακτηριστικά της Άνδρου

Η γεωλογική δομή της Άνδρου δε διαφέρει ιδιαίτερα από αυτήν που έχουν τα περισσότερα Κυκλαδονήσια. Τα πετρώματα του νησιού, σχεδόν εξ ολοκλήρου μεταμορφωμένα, είναι κυρίως αμφιβολίτες, σχιστόλιθοι, και κατά δεύτερο λόγο μάρμαρα. Οι σχιστόλιθοι είναι μαρμαρυγιακοί με αλίτη, αμφιβόλους και χλωρίτη, ενώ σταδιακά μεταβαίνουν σε χαλαζίτες και φυλλίτες. Στην κεντρική Άνδρο υπάρχουν εκτεταμένες εκτάσεις σιπολινών, ενώ συναντώνται τοπικές εμφανίσεις μαρμάρων ή και κρυσταλλικών ασβεστόλιθων με σημαντική συνολική έκταση και μικροεμφανίσεις σερπεντινιτών στη Β. Άνδρο. Τέλος, σύγχρονες αλλουβιακές προσχώσεις και κορήματα μικρής εκτάσεως συναντώνται τοπικά στην παράκτια ζώνη (Κατσαδωράκης Γ. & Παραγκαμιάν Κ., 2006).

Σε άμεση συνάρτηση με τη γεωλογική είναι και η υδρογεωλογική εικόνα της Άνδρου. Οι σχιστόλιθοι, βασικό συστατικό των πετρωμάτων της, ελάχιστα ευνοούν την κίνηση των υπόγειων υδάτων σε μεγάλα βάθη. Λεπτά στρώματα μαρμάρων εκτείνονται σε σημαντική έκταση μέσα στους σχιστόλιθους και όντας ιδιαίτερα διαπερατά λειτουργούν σαν σφουγγάρι αποστράγγισης των υπερκείμενων σχιστόλιθων. Οι δύο αυτοί παράγοντες σε συνδυασμό με τον κατακερματισμό που έχει υποστεί το νησί σε παλαιότερες γεωλογικές περιόδους, συντελούν καθοριστικά στην γρήγορη υπερχείλιση των υδροφόρων στρωμάτων που προκαλείται στο υπέδαφος από τα νερά της βροχής, δημιουργώντας έτσι τις προϋποθέσεις εκδήλωσης πολυάριθμων πηγών σε όλη σχεδόν την έκταση της Άνδρου. Εκτός όμως από τους γεωλογικούς λόγους ύπαρξης πολλών και πλούσιων πηγών, στη διαμόρφωση της υδρολογικής εικόνας του νησιού συντελούν δύο ακόμη παράγοντες. Ο πρώτος είναι το σημαντικό ετήσιο ύψος βροχής και ο δεύτερος οι εκτεταμένες λεκάνες απορροής που ξεπερνούν σε αρκετές περιπτώσεις τα 10 km² κάτι ασυνήθιστο για τα Κυκλαδικά δεδομένα (Papanikolaou D.I., 1978).

2.4 Χλωρίδα – Πανίδα

Δάση καστανιάς λείβανα αλλουβιακών δασών, δάση φανερόφυτων, δάση – στοές με ιτιές και λεύκες, παρόχθια δάση –στοές της θερμής Μεσογείου, δάση αριάς. Τα δάση αυτά, συνολικής έκτασης 4.700 στρεμμάτων, κύρια στις ορεινές περιοχές, συμβάλλουν καθοριστικά στη διατήρηση της βιοποικιλότητας ενώ δεν εμφανίζονται παρά μόνο με τη μορφή πυκνών συστάδων, δεν συναντώνται συχνά στις άλλες

Κυκλάδες. Ιδιαίτερα η παρουσία υγρόφιλων δασών είναι γνώρισμα της ανδριώτικης χλωρίδας ενώ συναντάμε χαρακτηριστικά φυτά της πεδινής, της ημιορεινής αλλά και της ορεινής Παραμεσογείου ζώνης. Συνηθέστερα στο νησί δέντρα είναι: Καστανιά, Βελανιδιά, Καρυδιά, Χαρουπιά, Πεύκο της Θάλασσας ή Αρμυρίκι, Πλάτανος της Ανατολής, Κλήθρο, Κουκουναριά αλλά και ελιά που κατακλύζει τις χαμηλές καλλιεργήσιμες πλαγιές και τα ευδοκιμήσαντα στις κοιλάδες εσπεριδοειδή: πορτοκαλιές, λεμονιές, νεραντζιές, κιτριές.

Από τα είδη μεσογειακής μακκίας, συχνότερη παρουσία έχουν ο Πρίνος, η Κάππαρη, το Σπάρτο, ο Σχίνος, το Κέδρο, το θαμνοκυπάρισσο, η Πικροδάφνη, η Μυρτιά, η Λαδανιά. Υπάρχει μεγάλη ποικιλία φρύγανων, χαρακτηριστικό κάθε κυκλαδικού οικοσυστήματος, όπως Αστοιβή, Αφάνα, Θυμάρι, Αλογοθύμαρο, Φασκομηλιά, Θρούμπι κ.α. Το φυσικό περιβάλλον του νησιού είναι η αποτύπωση του συνδυασμού κλίματος και βιογεωγραφικής πραγματικότητας. Την άνοιξη εντυπωσιάζει η πανδαισία των χρωμάτων στα αγριολούλουδα και τα φρύγανα. Ενδεικτικά είναι οι Παπαρούνες, Ανεμώνες, Γαϊδουράγκαθα. Αρχαίο σημαντικό φυτό είναι ο Κρόκος ή Ζαφορά. Στα σπάνια προστατευόμενα συγκαταλέγονται ιδιαίτερα τα είδη Παιονία η αρρενωπή (στο όρος Πέταλο). Πολλά από τα τυπικά φυτά της παραθαλάσσιας χλωρίδας όπως Κρίνος της Θάλασσας κ.α. είναι παρόντα. Χαρακτηριστική είναι η καλλιέργεια ειδών ανθεκτικών στις ξερικές συνθήκες και στην έλλειψη νερού, όπως τα καλάμια και η φύτευση πυκνών σειρών από Κυπαρίσσια στις κοιλάδες των πλουσιότερων περιοχών με ρόλο ανεμοφράκτη (Αναστάσιος Τ., 2006).

2.5 Προστατευόμενες Περιοχές

Στις προστατευόμενες περιοχές ανήκει ο όρμος Βιταλίου και ο κεντρικός όγκος του νησιού (κωδικός τόπου GR4220001), όπου έχουν ενταχθεί στο κοινωνικό δίκτυο προστατευόμενων περιοχών «NATURA 2000» ως Τόπος Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ). Πιο συγκεκριμένα, η περιοχή βρίσκεται στο βόρειο τμήμα της Άνδρου, καταλαμβάνει έκταση 72,4 χλμ και αποτελεί την πιο αραιοκατοικημένη περιοχή του νησιού. Αν και σε γενικές γραμμές μπορεί να θεωρηθεί ως τυπικό κυκλαδικό

οικοσύστημα, πρόκειται για περιοχή μεγάλης αισθηματικής αξίας και χαρακτηρίζεται από μοναδική μωσαϊκή εμφάνιση τύπων οικοτόπων που οφείλεται στο μεγάλο υψόμετρο (όρος Πέταλο 995μ), την παρουσία φαραγγιών, πηγών, ρεμάτων και εποχικών τελμάτων (Κατσαδωράκης Γ. & Παραγκαμιάν Κ. , 2006).

Τρείς από τους τύπους οικοτόπων, τα δάση καστανιάς (τύπος οικότυπου 9260), τα υπολειμματικά αλλουβιακά δάση *Alno – ulmion* (τύπος οικότυπου 91E0) και τα δάση στοές με *Salix alba* (λευκή ιτιά) και *Populus alba* (ασημόλευκα), αν και βρίσκονται μόνο σε μορφή συστάδων, είναι ιδιαίτερα σημαντικά για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας αφού δεν συναντώνται αλλού στις Κυκλάδες. Επίσης, υπάρχουν πολλά ενδημικά είδη χλωρίδας και πανίδας και πολλά σπάνια φυτικά είδη, καθώς και φυτοκοινωνίες με πολύ μικρή εκπροσώπηση στην περιοχή του Αιγαίου. Ακόμη και η έλλειψη οδικού δικτύου, οι απόκρημνες βραχώδεις πλαγιές και οι σχετικά δυσπρόσιτες ακτές προσδίδουν μια φυσική προστασία στην περιοχή, απομονώνοντας την από τα κατ'εξοχήν τουριστικά μέρη της Άνδρου.

Τέλος, στην Άνδρο είναι καταγεγραμμένοι συνολικά 13 υγρότοποι στις περιοχές Βιτάλι, όρμος Άγλα, Ατένη, Πιθάρα (πηγές Σάριζα), Αλαδινού, Χώρα, Γιάλια, όρμος Ζόρκου, όρμος Φελλού, Καντούνι, όρμος Βόρρη, Γαύριο (Κατσαδωράκης Γ. & Παραγκαμιάν Κ. , 2006).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

3.1Η διοικητική διαίρεση της Άνδρου

Στις απογραφές του πληθυσμού τα έτη 1951, 1961, 1971, 1981 και 1991 η Άνδρος διοικητικά χωρίζεται στο Δήμο Άνδρου και σε είκοσι τρεις κοινότητες: Αμολόχου, Άνω Γαυρίου, Αποικίων, Απροβάτου, Άρνης, Βιταλίου, Βουρκωτής, Γαυρίου, Καππαριάς, Κατακόιλου, Κορθίου, Λαμύρων, Μακροταντάλο, Μεσαριάς, Μπατσίου, Όρμο Κορθίου, Παλαιόκαστρο, Παλαιόπολη, Πιτροφού, Στενιών, Συνετιού και Φελλού (Αναπτυξιακή Εταιρία Κυκλάδων Α.Ε, σύνδεσμος Δήμων Άνδρου, 2003).

Από την 1^η Ιανουαρίου 1999 με την εφαρμογή του Σχεδίου Καποδίστριας συνενώθηκαν οι κοινότητες και δημιουργήθηκαν στο νησί τρεις μεγάλοι Δήμοι:

1. **Ο Δήμος Άνδρου (Ανατολική Άνδρος):** με έδρα τη Χώρα. Αποτελείται από τα χωριά Λιβάδια και Βραχνού, τα Αποίκια, τη Βουρκωτή, τα Λάμυρα, τη Μεσαριά, το Πιτροφό, τις Στενιές και τις Μένητες (εικόνα 4).

Εικόνα 3: Δήμος Άνδρου

2. **Ο Δήμος Κορθίου (Νότια Άνδρος):** με έδρα τον Όρμο Κορθίου. Στο Δήμο αυτό ανήκουν τα χωριά Καππαριά, Κόρθι, Κοχύλου, Όρμος Κορθίου, Παλαιόκαστρο, Συνετί, Πίσω Μεριά, Αλαμανιά, Αηδόνια, Λαρδιά, Χώνες, Πισκοπειό, Γιανισσαίο, Μέσα και Έξω Βουνί (εικόνα 5).

Εικόνα 4: Δήμος Κορθίου

- 3. Ο Δήμος Υδρούσα (Βόρεια Άνδρος):** με έδρα το Γαύριο. Αποτελείται από τις παλιές κοινότητες Αμολόχου, Άνω Γαυρίου, Απροβάτου, Άρνης, Βιταλίου, Γαυρίου, Κατακοίλου, Μακροταντάλου, Μπατσίου, Φελλού, Παλαιόπολης, Αγίου Πέτρου, Χάρτες, Καλυβάρι, Βαρίδι (εικόνα 6) (www.andros365.gr/plirofories/γαύριο).

Εικόνα 5: Δήμος Υδρούσας

3.2. Οικονομική Δραστηριότητα

3.2.1. Πρωτογενής Τομέας

Ο πρωτογενής τομέας είναι ο λιγότερο ανεπτυγμένος τομέας οικονομικής δραστηριότητας στην Άνδρο και με το μικρότερο αριθμό απασχολούμενων. Σε ένα νησί όπως η Άνδρος, η γεωργία περιορίζεται σε συγκεκριμένες καλλιέργειες εξαιτίας των καιρικών συνθηκών και της έλλειψης πεδινών εκτάσεων. Στον πίνακα 7 καταγράφεται η κατανομή των εκτάσεων ανάλογα με την χρήση τους ως γεωργικής γης βοσκοτόπων, δασών κ.λπ.

Πίνακας 1: Κατανομή εκτάσεων ανάλογα με την χρήση τους

--	--	--	--	--

	Νήσος Άνδρος	Δήμος Άνδρου	Δήμος Κορθίου	Δήμος Υδρούσας
Καλλιεργούμενες εκτάσεις	28,50%	26,16%	34,20%	27,34%
Βοσκότοποι	38,45%	26,29%	57,32%	36,94%
Δάση	26,62%	38,85%	1,18%	30,85%
Οικισμοί	5,87%	8,30%	6,10%	4,49%
Λοιπές εκτάσεις.	0,56%	0,41%	1,21%	0,38%
Πηγή Ε.Σ.Υ.Ε (Απογραφή γεωργίας - κτηνοτροφίας 2000)				

Στον πίνακα 8 καταγράφεται συγκεντρωτικά η χρήση της καλλιεργούμενης γης. Η καταγραφή γίνεται σε επίπεδο δήμου και αφορά το έτος 2001.

Πίνακας 2: Ομάδες καλλιεργειών

	Σύνολο	Ετήσιες Καλλιέργειες	Δενδρώδεις Καλλιέργειες	Αμπέλια	Βοσκότοποι	Λοιπές εκτάσεις
Δήμος Άνδρου	19143	1954	1463	559	14297	871
Δήμος Κορθίου	25846	4190	1739	990	18678	249
Δήμος Υδρούσας	49387	11416	2382	822	32802	1964
Πηγή Ε.Σ.Υ.Ε (Απογραφή γεωργίας - κτηνοτροφίας 2000)						

Από τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα φαίνεται ότι στο νησί της Άνδρου τα μεγαλύτερα ποσοστά καταλαμβάνουν οι βοσκότοποι και τα μόνιμα λιβάδια και έπονται οι ετήσιες καλλιέργειες όπου υπερτερεί ο Δήμος Υδρούσας. Αντίθετα, οι

άλλοι δύο Δήμοι έχουν υψηλότερα ποσοστά σε δενδρώδεις καλλιέργειες και αμπελώνες αλλά γενικά η Άνδρος, το έδαφος και το κλίμα της δεν ευνοούν ιδιαίτερα την καλλιέργεια. Όσον αφορά στις υδρεύσεις η Άνδρος πολύ περισσότερο από τα άλλα νησιά των Κυκλάδων διαθέτει επιφανειακά ύδατα. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια οι ιδιωτικές γεωτρήσεις έχουν αυξηθεί σημαντικά και τίθεται ένα νέο πρόβλημα, αυτό της διαχείρισης των υδάτων (<https://ecoanemos.files.wordpress.com/2014/01/andros.pdf>).

Από τα στοιχεία του πίνακα 9 φαίνεται καθαρά ότι οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις αποτελούνται από μεγάλο αριθμό και μικρά σε μέγεθος αγροτεμάχια, πράγμα που αποτελεί ένα από τα βασικότερα προβλήματα τόσο της Άνδρου όσο και γενικά του νησιωτικού χώρου, καθώς απουσιάζουν οι κάμποι και οι μεγάλες εκτάσεις για καλλιέργεια. Η Άνδρος έχει το 14% περίπου των γεωργικών εκμεταλλεύσεων των Κυκλάδων και το μεγαλύτερο ποσοστό από τους τρεις δήμους τουλάχιστον διπλάσιο σε σχέση με τους άλλους, έχει ο δήμος Υδρούσας.

Πίνακας 3: Μέγεθος γεωργικών εκμεταλλεύσεων

	Εκμεταλλεύσεις με χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση	Χρησιμοποιούμενη έκταση	Μέση έκταση ανά εκμετάλλευση	Αρ. Αγροτεμαχίων	Μέση έκταση ανά αγροτεμάχιο
Νομός Κυκλάδων	9313	676979,00	72,69	63568	10,65
Δήμος Άνδρου	319	19142,80	60,01	1565	12,23
Δήμος Κορθίου	351	25846,10	73,64	2599	9,94
Δήμος Υδρούσας	353	49386,70	139,91	2971	16,62

Σε ότι αφορά τη διάρθρωση των εκμεταλλεύσεων, οι μεικτές εκτάσεις (κτηνοτροφικές και γεωργικές) εμφανίζουν τα μεγαλύτερα ποσοστά, ενώ οι καθαρά κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις είναι σχεδόν μηδενικές. Το ίδιο ισχύει και για τους απασχολούμενους. Όσον αφορά τα δύο φύλα, οι άντρες που απασχολούνται στις εκμεταλλεύσεις συνολικά καταλαμβάνουν ένα ποσοστό περίπου 53% έναντι των γυναικών με ποσοστό 47% (<http://www.andros365.gr/themata>).

Το καθεστώς κατοχής των καλλιεργούμενων εκτάσεων στη περίπτωση της Άνδρου διακρίνεται σε ιδιοκτησιακές εκμεταλλεύσεις και δευτερευόντως σε νοικιασμένες, ενώ ελάχιστες είναι οι περιπτώσεις που το καθεστώς κατοχής είναι διαφορετικό.

Κτηνοτροφία

Σύμφωνα με την απογραφή του 2000 η Άνδρος εκτρέφει το 16,5% περίπου των ζώων στις Κυκλάδες και τα υψηλότερα ποσοστά κατέχει ο δήμος Υδρούσας με ποσοστό 52,2 %. Ο αριθμός των πουλερικών, προβατοειδών και αιγών αποτελεί το 85% του συνόλου των ζώων, ενώ αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως η Άνδρος διαθέτει περισσότερες κυψέλες μελισσών, προβατοειδή και πουλερικά σε σχέση με τον μέσο όρο για τις Κυκλάδες ενώ υπολείπεται στις άλλες κατηγορίες .

3.2.2. Δευτερογενής Τομέας

Η κατάσταση στον τομέα της βιομηχανίας – βιοτεχνίας και μεταποίησης στην Άνδρο βρίσκεται σε χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης πράγμα το οποίο οφείλεται βασικά στην έλλειψη πρώτων υλών, στο υψηλό κόστος μεταφοράς προς και από την ηπειρωτική Ελλάδα και στην έλλειψη τεχνογνωσίας στον τομέα της παραγωγής αλλά κυρίως στον τομέα της προώθησης των προϊόντων. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις που υπάρχουν σήμερα λειτουργούν σε οικογενειακή βάση και περιορίζονται σε δραστηριότητες όπως η εξόρυξη και διάθεση αδρανών υλικών, τα λατομεία, ο κλάδος των τροφίμων

και ποτών, στην επεξεργασία αγροτικών προϊόντων και προϊόντων ξύλου και οικοδομικής γενικότερα(<https://ecoanemos.files.wordpress.com/2014/01/andros.pdf>).

Αναλυτικότερα όπως φαίνεται στον πίνακα 10, στον δευτερογενή τομέα οι δραστηριότητες είναι εντοπισμένες κυρίως σε κλάδους που σχετίζονται με την οικοδομή. Μεγάλο ποσοστό επιχειρήσεων δραστηριοποιείται στον κλάδο της επεξεργασίας ξύλου και αλουμινίου ενώ ο αριθμός των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε υλικά οικοδομών και εξόρυξη πέτρας είναι αρκετά σημαντικός για ένα νησί του μεγέθους της Άνδρου. Ο δεύτερος πιο σημαντικός κλάδος στην Άνδρο είναι αυτός των τροφίμων και ποτών. Αξίζει να σημειωθεί πως ο κλάδος της αρτοποιίας και ζαχαροπλαστικής είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένος από πλευρά αριθμού επιχειρήσεων και ειδικά ο δήμος Άνδρου έχει μακρά παράδοση στη ζαχαροπλαστική (<https://ecoanemos.files.wordpress.com/2014/01/andros.pdf>).

Πίνακας 4: Μεταποιητικά καταστήματα

Κλάδος	Δήμος Άνδρου	Δήμος Κορθίου	Δήμος Υδρούσας	Σύνολο
Αρτοποιία - Ζαχαροπλαστική	13	6	7	26
Γαλακτοκομικά προϊόντα	1	1	1	3
τρόφιμα - Ζωοτροφές	9	1	13	23
Ελαιοτριβεία - τυποποίηση λαδιού	0	1	5	6
Ποτοποιία	4	1	1	6
Κλωστοϋφαντουργία	3	1	4	8
Επεξεργασία Ξύλου	8	11	11	30

Κεραμικά	2	0	4	6
Πλαστικά	2	0	0	2
Σιδηροκατασκευές	5	8	8	21
Υλικά οικοδομών	6	1	8	15
Λατομεία - μάρμαρα - πέτρα	3	1	2	6
Σύνολο	33	23	38	94
Πηγή (Δήμος Άνδρου)				

3.2.3. Τριτογενής τομέας

Οι δραστηριότητες του εμπορίου (χονδρικό – λιανικό) στην Άνδρο συγκεντρώνονται κυρίως στις έδρες των δήμων. Το μέγεθος των εμπορικών καταστημάτων είναι σχετικά μικρό και απευθύνονται στους ντόπιους καταναλωτές οι οποίοι κατά τους θερινούς μήνες διπλασιάζονται. Στο νησί υπάρχουν περίπου 130 επιχειρήσεις χονδρικού εμπορίου και πάνω από 300 λιανικού που δημιουργούν θέσεις απασχόλησης και προσφέρουν στον καταναλωτή της Άνδρου προϊόντα και υπηρεσίες.

Όσον αφορά τον τριτογενή τομέα περισσότερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο τομέας τουρισμού. Η Άνδρος ως τουριστική περιοχή χαρακτηρίζεται από πλούσιο φυσικό περιβάλλον με πλήθος παραλιών ιδιαίτερου κάλους, πολλές εναλλαγές τοπίου και έντονο ιστορικό και αρχαιολογικό ενδιαφέρον. Παρουσιάζει ωστόσο μια ιδιομορφία ως τουριστικός προορισμός καθώς δεν αναπτύσσεται ο κλασικός τύπος τουρισμού. Είναι έντονη η παρουσία επισκεπτών τους θερινούς μήνες αλλά το φαινόμενο που παρατηρείται είναι η μετατροπή του νησιού σε θέρετρο και προάστιο της Αθήνας με έντονη κίνηση τα Σαββατοκύριακα του καλοκαιριού. Επίσης θα πρέπει να σημειωθεί πως δεν συναντώνται εύκολα αλλοδαποί τουρίστες και σε όλο το νησί υπάρχει μόνο ένα camping , στο Γαύριο, γεγονός που ενισχύει την πεποίθηση ότι το νησί δεν κατακλύζεται μαζικά από τουρίστες. Ίσως γι αυτό το λόγο να μην είναι και ιδιαίτερα

ανεπτυγμένη όσον αφορά το ξενοδοχειακό δυναμικό (www.dafni.net.gr/gr/members/files/andros/andros-report.pdf).

Η Άνδρος δεν διαθέτει πλήθος κλινών και υπολείπεται σχεδόν σε όλα τα τουριστικά νησιά των Κυκλάδων, γεγονός που δεν συνάδει με το μέγεθος του νησιού. Το ξενοδοχειακό δυναμικό της Άνδρου αποτελεί περίπου το 4,5% των Κυκλάδων. Ωστόσο, όπως συμβαίνει σχεδόν σε όλα τα νησιά, ένα μεγάλο ποσοστό κλινών διαθέτουν τα ενοικιαζόμενα διαμερίσματα που στην Άνδρο υπολογίζονται πάνω από 80 με ένα αριθμό κλινών περίπου 2800 σε ποσοστό περίπου 6% στο σύνολο των Κυκλάδων. Παρά τις προσπάθειες που καταβάλλονται στα πλαίσια της Περιφερειακής Πολιτικής της Χώρας και της Ε.Ε η εποχικότητα δεν έχει βελτιωθεί ούτε ως προς τις αφίξεις ούτε ως προς τις διανυκτερεύσεις. Οι δύο μήνες Ιούλιος και Αύγουστος συνεχίζουν να έχουν την υψηλότερη ζήτηση με σημαντική διαφορά από τους υπόλοιπους και ακολουθούν ο Σεπτέμβριος και Ιούνιος. Το φαινόμενο αυτό έχει σαν αποτέλεσμα η πληρότητα στα ξενοδοχειακά καταλύματα να κυμαίνεται ετησίως σε χαμηλό επίπεδο. Ειδικά στην Άνδρο πληρότητα στις κλίνες συναντάται μόνο από τα τέλη Ιουλίου ως τα μέσα Αυγούστου και τα Σαββατοκύριακα, ενώ τους μήνες Μάιο και Σεπτέμβριο που άλλα νησιά διαθέτουν τουριστική κίνηση ο τουρισμός στην Άνδρο είναι πολύ περιορισμένος. Στην Άνδρο κυριαρχούν οι μικρές οικογενειακού τύπου μονάδες. Έχουν το πλεονέκτημα ότι μπορούν να στραφούν εύκολα προς τις νέες μορφές τουρισμού όπου κυριαρχεί η ποιότητα σε σχέση με τις μεγάλες μονάδες. Επίσης η εγγύτητα της Άνδρου προς την Αττική ευνοεί τις εξορμήσεις για εναλλακτικές μορφές τουρισμού (www.androsinfo.gr/1cat.php?cid=25)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΤΗΣ ΑΝΔΡΟΥ

Σύμφωνα με όσα έχουν ήδη αναφερθεί στο κεφάλαιο 1 για τον τουρισμό, η τουριστική προσφορά συνίσταται από τους πόρους που διαθέτει μια περιοχή ή έχουν κατασκευαστεί με πρωτοβουλία του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα. Με βάση λοιπόν τα παραπάνω, κύριες παράμετροι και πόροι της τουριστικής προσφοράς της Άνδρου

είναι οι τουριστικές υπηρεσίες και υποδομές, οι πολιτισμικοί, ανθρωπογενείς και περιβαλλοντικοί πόροι οι οποίοι περιγράφονται στη συνέχεια.

4.1 Προβολή-Διαφήμιση του τουριστικού προϊόντος της Άνδρου

Ο τουρισμός αποτελεί μια σημαντική πλουτοπαραγωγική πηγή για την Άνδρο. Ωστόσο, το νησί διαθέτει περιορισμένο διαφημιστικό υλικό για την προβολή του σε τουριστικές εκθέσεις, ενώ προβάλλεται στο διαδίκτυο μέσα από μεμονωμένες προσπάθειες. Τα τελευταία χρόνια εκδίδονται έντυπα και πεζοπορικοί χάρτες για την ανάδειξη του νησιού. Συστηματική προβολή της Άνδρου στα ΜΜΕ και ιδιαίτερα στην τηλεόραση επιτυγχάνεται μέσα από τις εκθέσεις του Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης και του Ιδρύματος Κυδωνιέως.

Το 2011 η Επιτροπή Τουριστικής Ανάπτυξης και Προβολής του Δήμου Άνδρου συμμετείχε με δικό της περίπτερο στη Διεθνή Έκθεση Τουρισμού Philoxenia 2011 στο πλαίσιο της διοργάνωσης από την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου της τουριστικής προβολής των νησιών των Κυκλάδων και των Δωδεκανήσων που πραγματοποιήθηκε στο Εκθεσιακό Κέντρο Θεσσαλονίκης από τις 18-20 Νοέμβρη 2011. Η τουριστική έκθεση Philoxenia αποτελεί κορυφαία συνάντηση επιχειρηματιών από το χώρο τουρισμού στην ευρύτερη περιοχή της νοτιανατολικής Μεσογείου. Το περίπτερο της Άνδρου επισκέφτηκαν την πρώτη μέρα της έκθεσης πολλοί παράγοντες από τη Βόρεια Ελλάδα και το εξωτερικό καθώς και αρμόδιοι Υφυπουργοί Τουρισμού κ. Νικιτιάδης και κ. Π. Αλιβιζάτος. Επίσης, ο περιφερειάρχης Θεσσαλίας, βουλευτές και αρκετοί αιρετοί του νομού Θεσσαλονίκης με επικεφαλή το Δήμαρχο. Ως επίσημοι εκπρόσωποι της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου ήταν ο Αντιπεριφερειάρχης Κυκλάδων και ο Αντιπεριφερειάρχης Τουρισμού. Οι δυο εκπρόσωποι έδωσαν συνεντεύξεις στα ΜΜΕ της Βόρειας Ελλάδας με περιεχόμενα τα αξιοθέατα των νησιών αλλά και τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού που αναπτύσσονται τα τελευταία χρόνια και μπορούν οι επισκέπτες να απολαύσουν όπως ο πεζοπορικός, θρησκευτικός, καταδυτικός κ.α. Όσοι πέρασαν από το περίπτερο της Άνδρου, έδειξαν ιδιαίτερα ενδιαφέρον για το πεζοπορικό τουρισμό στους οποίους δόθηκε ο χάρτης με τις διαδρομές που είχαν χαρτογραφηθεί από την Αναπτυξιακή Άνδρου Α.Ε. σε

συνεργασία με το Υπουργείο Αιγαίου και τη Νομαρχία Κυκλάδων καθώς και για τα μοναστήρια για τα οποία μάλιστα ο Δήμος Άνδρου το 2011 με τη σκηνοθετική επιμέλεια του κ. Γ. Δάμπαση και τη χορηγία της Ναυτιλιακής Εταιρίας Golden Stars Ferries προέβη σε παραγωγή DVD για τα μοναστήρια της Άνδρου.

Επίσης, για πρώτη χρονιά από το περίπτερο της Άνδρου προωθήθηκε μια άλλη μορφή εναλλακτικού τουρισμού ευρύτερα διαδεδομένη σε άλλα νησιά, ο καταδυτικός τουρισμός με πρωτοβουλία του επιχειρηματία ξενοδόχου κ. Φίλιππου Περράκη. Άλλωστε σύμφωνα με το Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού, ο καταδυτικός τουρισμός εντάχθηκε στους άξονες προτεραιότητας της τουριστικής προβολής που έχει ανακοινώσει το Υπουργείο και υλοποιείται μέσω του ΕΟΤ. Τέλος τα παραδοσιακά γλυκά και προϊόντα ήταν εκείνα που κέρδισαν τις εντυπώσεις στην έκθεση (Επιτροπή Τουριστικής Ανάπτυξης και Προβολής Δήμου Άνδρου, Νοέμβριος 2011).

4.2 Κίνηση τουριστών

Η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία διαθέτει αναλυτικά στοιχεία για την τουριστική κίνηση ανά νησί για την περίοδο 1995-1996. Το 1995, στο νησί διανυκτέρευσαν 45.051 αλλοδαποί και ημεδαποί τουρίστες. Το 1996, το νησί φιλοξένησε 43.883 επισκέπτες και το 1997 53.981 τουρίστες. Κατά την καλοκαιρινή περίοδο παρατηρείται αύξηση της τουριστικής ροής στο νησί (Λουκίσσας, 1982).

Σύμφωνα με την Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων του Νόμου Κυκλάδων, ο αριθμός των επισκεπτών σε περίοδο αιχμής είναι τριπλάσιος από τον μόνιμο πληθυσμό. Εκτιμάται ότι ο εποχικός πληθυσμός του Δήμου Άνδρου φτάνει τους 14.700, του Δήμου Υδρούσας τους 13.000 και του Δήμου Κορθίου τους 6.400.

Σύμφωνα με το Λιμενικό Σταθμό Γαυρίου Άνδρου το 1985 στο νησί επιβιβάστηκαν 128.842 άτομα. Είκοσι χρόνια αργότερα ο αριθμός αυτός τριπλασιάστηκε (πίνακας 11). Δεδομένου ότι οι μόνιμοι και εποχικοί κάτοικοι της Άνδρου μετακινούνται σε σταθερούς ρυθμούς η αύξηση των αφίξεων στο λιμάνι του Γαυρίου εκφράζει την ενίσχυση της τοπικής τουριστικής ζήτησης. Εκτιμάται ότι ο μέσος ημερήσιος αριθμός επισκεπτών που καταφθάνουν στην Άνδρο ακτοπλοϊκώς μέσω του λιμανιού του Γαυρίου είναι περίπου 820 επιβάτες (Χατζηδάκης Αλ., 2002).

Πίνακας 5: Κίνηση επιβατών

Έτη	1985	1990	1995	2000	2004	2005
Αριθμός επιβατών	128.842	194.957	232.357	294.357	318.678	350.234

Πηγή (Λιμεναρχείο Γαυρίου Άνδρου)

Η εποχικότητα της τουριστικής κίνησης της Άνδρου είναι έκδηλη. Ενώ στις Κυκλάδες σε γενικές γραμμές η κίνηση αρχίζει το Μάιο και τελειώνει το Σεπτέμβριο στην Άνδρο εκτείνεται από τον Ιούλιο μέχρι τον Αύγουστο. Αυτή η διαφορά οφείλεται στο ότι το νησί προσελκύει εσωτερικό τουρισμό σε αντίθεση κυρίως με τη Μύκονο και τη Σαντορίνη που ελκύουν αλλοδαπούς τουρίστες (<http://www.androsinfo.gr/2cat.php?cid=31>).

Στο σύνολο των διανυκτερεύσεων στο νησί, το 69% είναι ημεδαποί και το 31% αλλοδαποί (Γράφημα 2).

Πίνακας 6: Διανυκτερεύσεις τουριστών

Έτη	Διανυκτερεύσεις τουριστών
1991	45000
1996	42000
1997	53000

4.3 Τουριστικές επιχειρήσεις της Άνδρου

Οι τουριστικές επιχειρήσεις που αφορούν την εστίαση και τη διαμονή αποτελούν το 50% του συνόλου των επιχειρήσεων. Ο τριτογενής τομέας στο σύνολο του περιλαμβάνει 558 όπου απασχολούνται 2.290 άτομα (Αναπτυξιακή Εταιρία Κυκλάδων Α.Ε, σύνδεσμος Δήμων Άνδρου, 2003).

Η χώρα της Άνδρου χαρακτηρίζεται από μια ισορροπημένη κατανομή δραστηριοτήτων. Το 27% περίπου των επιχειρήσεων της δραστηριοποιείται στον

τουριστικό τομέα. Το Μπατσί πρόκειται για τουριστική περιοχή με πλήρη εξάρτηση από τον τουρισμό. Το 31,6% των επιχειρήσεων είναι τουριστικές. Το Γαύριο διαθέτει τουριστικό και εμπορικό χαρακτήρα με το 29% των επιχειρήσεων να ασχολούνται με τον τουρισμό. Το Κόρθι με έντονο αγροτικό προφίλ επιχειρεί να αναδειχθεί σε τουριστικό προορισμό ήπιας μορφής. Το 11% των επιχειρήσεων του εξυπηρετούν τους τουρίστες. Συνολικά στην Άνδρο παρέχεται η δυνατότητα φιλοξενίας 4.361 ατόμων σε καθημερινή βάση (Χατζηδάκης Αλ., 2002).

Αναλυτικά όσον αφορά τα ξενοδοχεία του νησιού η καταγραφή για το 2011 είναι η εξής (πίνακας 13):

Πίνακας 7: Ξενοδοχειακό δυναμικό Κυκλάδων 2011

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ 2011 – ΚΥΚΛΑΔΕΣ							
ΝΗΣΙ		5*****	4****	3***	2**	1*	ΓΕΝΙΚΟ ΑΘΡΟΙΣΜΑ
ΑΜΟΡΓΟΣ	Μονάδες			3	8		11
	Δωμάτια			94	103		197
	Κλίνες			187	208		395
ΑΝΑΦΗ	Μονάδες			1			1
	Δωμάτια			12			12
	Κλίνες			24			24
ΑΝΤΙΠΑΡΟΣ	Μονάδες				4	5	9
	Δωμάτια				96	81	177
	Κλίνες				183	160	343
	Μονάδες	1	3	10	10	5	29

ΑΝΔΡΟΣ	Δωμάτια	17	68	282	304	89	760
	Κλίνες	39	96	539	554	148	1376
ΙΟΣ	Μονάδες		2	6	27	9	44
	Δωμάτια		84	191	615	150	1040
	Κλίνες		166	388	1204	298	2056
ΚΕΑ	Μονάδες		1	1	3	1	6
	Δωμάτια		35	20	78	16	149
	Κλίνες		68	34	148	32	282
ΚΙΜΩΛΟΣ	Μονάδες			1			1
	Δωμάτια			5			5
	Κλίνες			8			8
ΚΟΥΦΟΝΗΣΙ	Μονάδες		2	3	4		9
	Δωμάτια		42	78	52		172
	Κλίνες		86	153	104		343
ΚΥΘΝΟΣ	Μονάδες				3		3
	Δωμάτια				82		82
	Κλίνες				163		163
ΜΗΛΟΣ	Μονάδες		1	2	22	7	32
	Δωμάτια		29	23	457	96	605

	Κλίνες		58	46	886	183	1173
ΜΥΚΟΝΟΣ	Μονάδες	12	46	28	41	37	164
	Δωμάτια	973	1647	1088	1023	517	5248
	Κλίνες	1959	3245	2128	2026	1028	10386
ΝΑΞΟΣ	Μονάδες	1	6	15	76	26	124
	Δωμάτια	42	192	745	1429	336	2744
	Κλίνες	87	399	1457	2737	667	5347
ΤΗΝΟΣ	Μονάδες		4	13	19	5	41
	Δωμάτια		276	297	541	62	1176
	Κλίνες		511	576	1008	98	2193
ΘΗΡΑΣΙΑ	Μονάδες	1					1
	Δωμάτια	2					2
	Κλίνες	6					6
ΠΑΡΟΣ	Μονάδες	2	15	20	83	18	138
	Δωμάτια	96	717	656	1729	250	3448

	Κλίνες	180	1338	1229	3308	502	6557
ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ	Μονάδες	15	81	58	77	46	277
	Δωμάτια	450	2009	1073	1897	730	6159
	Κλίνες	897	3807	2042	3639	1453	11838
ΣΕΡΙΦΟΣ	Μονάδες			3	6	3	12
	Δωμάτια			33	132	47	212
	Κλίνες			60	251	84	395
ΣΙΚΙΝΟΣ	Μονάδες				1		1
	Δωμάτια				18		18
	Κλίνες				37		37
ΣΙΦΝΟΣ	Μονάδες		2	7	19	2	30
	Δωμάτια		61	123	307	25	516
	Κλίνες		100	243	596	53	992
ΣΧΟΙΝΟΥΣΣΑ	Μονάδες				2		2
	Δωμάτια				46		46
	Κλίνες				93		93

ΣΥΡΟΣ	Μονάδες	3	8	10	24	3	48
	Δωμάτια	28	377	290	533	35	1263
	Κλίνες	56	707	547	1014	57	2381
ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΣ	Μονάδες		3	11	14		28
	Δωμάτια		86	147	234		467
	Κλίνες		151	293	446		890
	Μονάδες	35	174	192	443	167	1011
	Δωμάτια	1608	5623	5157	9676	2434	24498
	Κλίνες	3224	10732	9954	18605	4763	47278
Πηγή: Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος							

Στο Γαύριο επίσης λειτουργεί οργανωμένος χώρος camping 68 θέσεων το οποίο δέχεται περισσότερο σκηνές και λιγότερο τροχόσπιτα εξαιτίας της μικρής τους έκτασης. Λειτουργεί από 1981 όμως τα τελευταία χρόνια το ιδιοκτησιακό καθεστώς του έχει αλλάξει. Οι παροχές του Camping Άνδρος είναι οι εξής:

- Πισίνα
- Καφέ – εστιατόριο που λειτουργεί από το πρωί έως το βράδυ προσφέροντας πρωινό, καφέ, ποτό και μικρογεύματα
- Μίνι μάρκετ (mini market)
- Ψυγεία συντήρησης τροφίμων και καταψύκτες

- Εγκαταστάσεις για πλύσιμο ρούχων και εγκαταστάσεις για πλύσιμο πιάτων και σκευών μαγειρικής
- Χώροι υγιεινής με παροχή ζεστού νερού
- Χώρος υποδοχής με δυνατότητα χρήσης τηλεφώνου
- Σκηνές για ενοικίαση
- Δωρεάν μεταφορά από και προς το λιμάνι (http://www.campingandros.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=16&Itemid=35).

Στο νησί δεν υπάρχουν πολύ μεγάλα ξενοδοχεία, επειδή ο οικισμός του Μπατσίου όπου εντοπίζεται κυρίως η τουριστική δραστηριότητα έχει κριθεί διατηρητέος. Βάσει του αριθμού κλινών Α/Β κατηγορίας οι τουριστικές υποδομές κρίνονται ανεπαρκείς.

Το γραφείο Αγροτουρισμού Κυκλάδων που πρόκειται σε σύντομο χρονικό διάστημα να εγκαινιάσει τη λειτουργία του στο Κόρθι στοχεύει στην προώθηση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στο Κόρθι, στην Άνδρο και στις Κυκλάδες γενικότερα. Οι απασχολούμενοι στον τουριστικό τομέα σύμφωνα με τα στοιχεία της Αναπτυξιακής Εταιρίας Άνδρου το 1998 ήταν γύρω στα 900 άτομα. Οι περισσότερες τουριστικές επιχειρήσεις είναι οικογενειακές. Ως επί το πλείστον οι αυτοαπασχολούμενοι επιχειρηματίες είναι άτομα με μηδενική ή περιορισμένη κατάρτιση στις τουριστικές επιχειρήσεις.

Η ποιότητα και η ποσότητα των τουριστικών καταλυμάτων και των μονάδων εστίασης του νησιού έχουν βελτιωθεί αισθητά προκειμένου να ανταποκριθούν στις αυξημένες απαιτήσεις των τουριστών (πίνακας 14). Από το 1980 μέχρι και σήμερα οι ξενοδοχειακές μονάδες καθώς και οι επιχειρήσεις ενοικιαζόμενων δωματίων, διασκέδασης και φαγητού έχουν σημειώσει σημαντική αύξηση (Χαζάπη Κ, 2006).

Πίνακας 8: Επιχειρήσεις Άνδρου

Επιχειρηματικός Κατάλογος Άνδρου	
Κλάδος δραστηριότητας	Αρ. Επιχειρήσεων
Τουρισμός	182
Επαγγελματίες	531
Βιοτεχνίες- Μεταποίηση	297
Εμπόριο	327
Σύνολο	964

Πηγή Επιμελητήριο Κυκλάδων

Αριθμός ξενοδοχείων και επιχειρήσεων, ενοικιαζόμενων δωματίων, διασκέδασης και φαγητού κατά τα έτη 1980, 1985, 1990, 1995, 2000 και 2005 (πίνακας 15)

Πίνακας 9: Αριθμός τουριστικών επιχειρήσεων

Επιχειρήσεις	1980	1985	1990	1995	2000	2005
Ξενοδοχεία	14	14	18	22	27	29
Επιχειρήσεις ενοικιαζόμενων δωματίων	37	46	102	118	129	134
Εστιατόρια, μπαρ, καφετέριες	11	38	104	145	177	174
Σύνολο	62	68	224	285	333	337

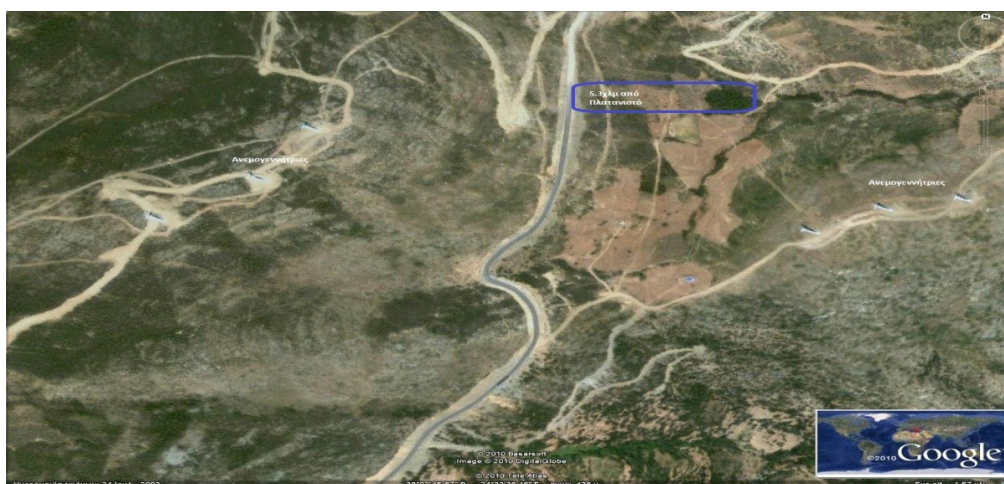
Πηγή (Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος και Γραφείο Πληροφοριών ΕΟΤ)

4.4 Τεχνική υποδομή

Η τεχνική υποδομή της Άνδρου δεν ανταποκρίνεται πλήρως στις ανάγκες του νησιού, καθώς υπάρχει πρόβλημα στο οδικό δίκτυο, η καλή όμως ακτοπλοϊκή και τοπική συγκοινωνία εξισορροπεί την κατάσταση.

4.4.1 Οδικό Δίκτυο

Το οδικό δίκτυο της Άνδρου (εικόνα 7) έχει συνολικό μήκος περίπου 510 χλμ από τα οποία τα 145 χλμ αποτελούν το επαρχιακό δίκτυο και τα 365 χλμ το δημοτικό δίκτυο. Το οδικό δίκτυο παρά τις βελτιώσεις που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει σοβαρά προβλήματα κακοτεχνίας και το δημοτικό δίκτυο αν και εκτεταμένο στο μεγαλύτερο μέρος του αποτελείται από χωματόδρομους περίπου 190 χλμ. Το εν λόγω οδικό δίκτυο δεν ανταποκρίνεται πλήρως στις αυξημένες ανάγκες της θερινής περιόδου, ενώ την περίοδο του χειμώνα (Οκτώβριος – Απρίλιος) η κυκλοφορία στο νησί γίνεται μόνο από τους μόνιμους κατοίκους με αποτέλεσμα να μην υπάρχει πρόβλημα κυκλοφοριακής συμφόρησης.

Εικόνα 6: Χαρτογράφηση οδικού δικτύου

4.4.2 Ακτοπλοϊκή συγκοινωνία

Η Άνδρος συνδέεται με καθημερινά δρομολόγια με την Αττική, αποκλειστικά από το λιμάνι της Ραφήνας, ενώ επίσης εκτελούνται δρομολόγια για την Τήνο και την Μύκονο και σπανιότερα για τη Σύρο. Το γεγονός πως δεν υπάρχει σύνδεση με τον Πειραιά οφείλεται στο γεγονός ότι η Άνδρος απέχει από την Ραφήνα 37 ναυτικά μίλια και η διάρκεια του ταξιδιού είναι 2 ώρες. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως δεν υπάρχει σύνδεση με την Εύβοια και την Κέα, δύο νησιά που βρίσκονται πολύ κοντά, όπως επίσης και το γεγονός ότι η Τήνος και η Μύκονος συνδέονται καθημερινά με τη Ραφήνα με ταχύπλοα ενώ δεν συμβαίνει το ίδιο και για το νησί της Άνδρου. Τέτοιες συνδέσεις υπήρχαν στο παρελθόν αλλά η Άνδρος είχε το μειονέκτημα του «Κάβο Ντόρο» με αποτέλεσμα πολύ συχνά τέτοιου είδους πλοία να έχουν πρόβλημα να αποπλεύσουν. Επιπλέον η διάρκεια του ταξιδιού είναι μικρή με αποτέλεσμα οι επιβάτες να μην επιλέγουν ένα πιο γρήγορο μέσο αλλά ταυτόχρονα και πιο ακριβό προκειμένου να μειώσουν το ταξίδι τους κατά μία ώρα. Την καλοκαιρινή περίοδο τα δρομολόγια πυκνώνουν, σχεδόν διπλασιάζονται και τα Σαββατοκύριακα εκτελούνται δρομολόγια αποκλειστικά από Ραφήνα για Άνδρο και αντίστροφα, κάτι που δεν συνίσταται εύκολα σε άλλα νησιά του Αιγαίου. Το γεγονός αυτό ενισχύει την άποψη που έχει διατυπωθεί ότι η Άνδρος έχει μετατραπεί τα τελευταία χρόνια σε θέρετρο με αποτέλεσμα να παρατηρούνται πλήθος μετακινήσεων στο τέλος της εβδομάδας.

Εικόνα 7: Λιμάνι Γαυρίου

Όσον αναφορά στις λιμενικές εγκαταστάσεις το επιβατικό και εμπορικό λιμάνι της Άνδρου βρίσκεται στο Δήμο Υδρούσας στο Γαύριο, όπου αποτελεί ένα φυσικό

προστατευμένο και βαθύ όρμο. Το Κόρθι, η Χώρα και το Μπατσί διαθέτουν μικρές λιμενικές εγκαταστάσεις που εξυπηρετούν σκάφη αναψυχής και αλιευτικά. Ιδιαίτερη προσοχή για τα μικρά σκάφη απαιτεί η θαλάσσια περιοχή ανάμεσα στα λιμάνια του Γαυρίου και Μπατσίου καθώς είναι γεμάτη ύφαλους οι οποίοι βέβαια κατά τη διάρκεια της νύχτας καλύπτονται από τους γειτονικούς φάρους (www.androsinfo.gr/info.php?cid=35).

4.4.3 Τοπική συγκοινωνία

Στο νησί οι τουρίστες μπορούν να κινηθούν με ιδιόκτητο αυτοκίνητο ή εναλλακτικά ενοικιάζοντας μηχανάκι ή αυτοκίνητο από τις περιοχές του Γαυρίου της Χώρας ή του Μπατσίου. Ευκολότερος και οικονομικότερος τρόπος είναι να χρησιμοποιήσουν τα Κτελ του νησιού τα οποία σε τακτά χρονικά διαστήματα κατά τη διάρκεια της ημέρας εκτελούν δρομολόγια προς όλες τις κατευθύνσεις.

Τέλος, στην περίπτωση που οι τουρίστες θέλουν να επισκεφτούν απομονωμένες παραλίες όπου το οδικό δίκτυο δεν τους επιτρέπει τη πρόσβαση με τα μέσα μεταφοράς, μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα σκάφη – καΐκια τα οποία εκτελούν δρομολόγια για τους τουρίστες προκειμένου να φτάσουν στις παραλίες που επιθυμούν ακτοπλοϊκώς και με ελάχιστο κόστος.

4.5 Η Ευρωπαϊκή Συμβολή στην Άνδρο αναφορικά με τον Τουρισμό

Η συμβολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα των υποδομών και των αναπτυξιακών έργων που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με τον τουριστικό τομέα στους Δήμους της Άνδρου κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική. Ακολουθεί η παρουσίαση των έργων που ήδη έχουν ολοκληρωθεί, καθώς και αυτών που βρίσκονται υπό εξέλιξη ανά Δήμο.

Στο Δήμο Άνδρου έχουν ολοκληρωθεί:

- Βελτίωση των λιμενικών εγκαταστάσεων, της μαρίνας και της σήμανσης των υφάλων (με χρηματοδότηση από το Πρόγραμμα ΜΟΠ)
- Κατασκευή του Δημοτικού Σταδίου “Ιωάννης Μ. Γουλανδρής” (2000)
- Έναρξη λειτουργίας του Κέντρου Υγείας Άνδρου αντικαθιστώντας το Υγειονομικό Σταθμό (1986)
- Η κατασκευή του ελικοδρομίου με δυνατότητα ηλεκτροδότησης με σκοπό την εξυπηρέτηση νυχτερινών πτήσεων
(<http://www.ypai.gr/site/home/Basic+Menu/Initiatives+of+Growth/Transports/Par+t+1.csp>).

Σε φάση εξέλιξης βρίσκονται 16 έργα που αφορούν το Δήμο, τα οποία αναφέρονται ανά κατηγορία και χρηματοδοτούνται από το Γ΄ ΚΠΣ:

- Έργα ανάπλασης – περιβάλλον – τουρισμός: η μελέτη και κατασκευή ξύλινης πεζογέφυρας κατά μήκος της παραλίας «Νημποριού» για πρόσβαση των πεζών, η χρηματοδότηση του Δήμου Άνδρου για την υλοποίηση του Προγράμματος LIFE «Το Οικολογικό Όραμα της Άνδρου – Περιβαλλοντική Συνεργασία για την αειφόρο ανάπτυξη», η προμήθεια μηχανολογικού εξοπλισμού και το πρόγραμμα καθαρισμού των ακτών.
- Αθλητικές υποδομές: η επιχορήγηση της Δημοτικής Επιχείρησης Ανάπτυξης του Δήμου Άνδρου για τη διοργάνωση των 15^{ov} Αιγαιοπελαγίτικων Αγώνων Στίβου.
- Βιολογικοί καθαρισμοί, δίκτυα ύδρευσης και δίκτυα αποχέτευσης: οι αγωγοί ύδρευσης, η εγκατάσταση επεξεργασίας και διάθεση λυμάτων και αγωγοί μεταφοράς.
- Έργα λιμένων και αλιεία: οι μελέτες Αλιευτικού Καταφυγίου.
- Πολιτιστικά – αρχαιολογικοί χώροι – μουσεία: η στερέωση – συντήρηση Βυζαντινών μνημείων, η ίδρυση Εργαστηρίου Εικαστικών Τεχνών, η διοργάνωση Διεθνούς Χορωδιακού Φεστιβάλ και η επιχορήγηση του Δήμου Άνδρου για την οργάνωση του συνεδρίου “Αιγαιοπελαγίτικη Κουζίνα”

<http://www.ypai.gr/site/home/Basic+Menu/Action+of+Culture/Appointment+of+Cultural+Heritage.csp>).

Τα αναπτυξιακά έργα που έχουν πραγματοποιηθεί στο Δήμο Κορθίου αφορούν:

- Το αλιευτικό καταφύγιο Όρμου Κορθίου (Β' φάση)
- Την ολοκλήρωση του αλιευτικού καταφυγίου Όρμου Κορθίου
- Την αποχέτευση του Δημοτικού Διαμερίσματος Όρμος Κορθίου (Α' και Β φάση)
- Τη διοργάνωση πολιτιστικών και αθλητικών εκδηλώσεων (όπως τη διοργάνωση Ναυταθλητικών Αγώνων)
- Τη κατασκευή του ελικοδρομίου
- Τη βελτίωση, την ασφαλτόστρωση και την επέκταση του υφιστάμενου οδικού δικτύου
- Τη μελέτη διαχείρισης της παραλιακής ζώνης
- Την αναμόρφωση της παραλιακής ζώνης του Όρμου Κορθίου
- Τη συντήρηση και την ανάδειξη του Κάστρου της Φανερωμένης
- Την επισκευή, την συντήρηση και την ανάδειξη της Σχολής της Αγίας Τριάδας
- Τη βελτίωση των δικτύων ύδρευσης.

Τα αναπτυξιακά έργα του Δήμου Κορθίου που βρίσκονται σε εξέλιξη και χρηματοδοτούνται από το Γ' ΚΠΣ είναι τα εξής:

- Έργα ανάπλασης – περιβάλλον – τουρισμός: το πρόγραμμα καθαρισμού των ακτών
- Αθλητικές υποδομές: η αποπεράτωση του γηπέδου ποδοσφαίρου στο Κόρθι, η δημιουργία κέντρου ιστιοσανίδας στο Δ.Δ Όρμου Κορθίου, η αποπεράτωση του γηπέδου ποδοσφαίρου στο Κόρθι και η δημιουργία κέντρου ιστιοσανίδας στο Δ.Δ Όρμου Κορθίου.

- Υποδομές μεταφορών και συγκοινωνιών: η αποκατάσταση της δημοτικής οδοποιίας.
- Άλλες ενέργειες: η εκπόνηση μελετών για την ωρίμανση των έργων του Γ' ΚΠΣ, ΕΠΤΑ (Ειδικό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης) και Δημοτικών Έργων και η προμήθεια μηχανολογικού εξοπλισμού
- Πολιτιστικά – αρχαιολογικοί χώροι – μουσεία: το συνεδριακό Κέντρο και η διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου και η επιχορήγηση του Δήμου Κορθίου για την οργάνωση συνεδρίων.

Στο Δήμο Υδρούσας ολοκληρώθηκε το πρόγραμμα καθαρισμού των ακτών, τη διάνοιξη και τον εξοπλισμό υδρευτικών γεωτρήσεων, την κατασκευή του πρώτου σταθμού πυρασφάλειας.

Τα υπό εξέλιξη έργα στο Δήμο Υδρούσας αφορούν τα εξής:

- Πολιτιστικά – αρχαιολογικοί χώροι – μουσεία: η διαμόρφωση και η ανάδειξη του αρχαιολογικού χώρου της Ύψηλης
(<http://www.ypai.gr/site/home/Basic+Menu/Action+of+Culture/Appointment+of+Cultural+Heritage.csp>).

4.6 Ανάλυση S.W.O.T

Δυνατά Σημεία του τουριστικού προϊόντος της Άνδρου (+) :

- Ανήκει στο νησιωτικό σύμπλεγμα των Κυκλάδων οι οποίες είναι ψηλά σε εκτίμηση στο ευρύ κοινό.
- Μικρή απόσταση από την Αττική και το αεροδρόμιο Ελευθέριος Βενιζέλος και μεταξύ του βορείου και νοτίου Αιγαίου.
- Το φυσικό περιβάλλον, μοναδικό στον χώρο των Κυκλάδων που μαζί με την πολιτιστική κληρονομιά της αποτελούν ένα από τα μεγάλα συγκριτικά πλεονεκτήματα για το τουριστικό προϊόν της Άνδρου.

- Παραλίες, φυσική ομορφιά σε άνοδο ως πόλοι έλξης.
- Ασφαλής προορισμός.
- Αύξηση των δραστηριοτήτων.
- Άνοδος αριθμού επισκεπτών και βαθμού ικανοποίησης σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους.
- Θαλάσσιος τουρισμός/Ιστιοσανίδα (windsurf):

Η Άνδρος συγκαταλέγεται στους διεθνείς προορισμούς για τους λάτρεις του windsurf, λόγω των δεδομένων καιρικών συνθηκών (ισχυρά μελέμια και βοριάδες) που επιτρέπουν στους windsurfers να απολαμβάνουν το αγαπημένο τους σπορ.

- **Συγκριτικό πλεονέκτημα:** οι εξοχικές κατοικίες.

Αδύνατα Σημεία του τουριστικού προϊόντος της Άνδρου (-):

- Έλλειψη συγκρότησης ενός ολοκληρωμένου ‘ τουριστικού πακέτου ’.
- Ανεπαρκής σύνδεση μεταξύ του τουριστικού αγαθού και τοπικής παράδοσης.
- Χαμηλή ποιότητα και ελάχιστη διαφοροποίηση των προσφερόμενων υπηρεσιών.
- Έλλειψη σε υποδομές και υπηρεσίες κοινωνικού χαρακτήρα
- Έντονη εποχικότητα
- Έντονη δυσαρέσκεια για τις τιμές
- Δυσαρέσκεια για το οδικό δίκτυο της Άνδρου.

Ευκαιρίες που παρουσιάζονται για το τουριστικό προϊόν της Άνδρου :

- Περαιτέρω εκμετάλλευση των πηγών του Ιντερνέτ για διαφήμιση του νησιού
- Βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών .
- Βελτίωση υποδομών στα καταλύματα.
- Καταπολέμηση φαινομένων αισχροκέρδειας.

- Βελτίωση και περαιτέρω ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην Άνδρο.
- Ανάδειξη και συνέχιση των Λαϊκών Πανηγυριών

Απειλές που παρουσιάζονται για το τουριστικό προϊόν της Άνδρου:

- Έντονος ανταγωνισμός μεταξύ των νησιών των Κυκλάδων
- Τα υπόλοιπα νησιά των Κυκλάδων αυξάνουν τις προσφορές τους σε ολοκληρωμένα τουριστικά πακέτα διακοπών.
- Μεγαλύτερη εκμετάλλευση και αξιοποίηση των μέσων προβολής και διαφήμισης.
- Αύξηση του κοινωνικού τουρισμού στα υπόλοιπα νησιά του Αιγαίου.
- Έντονη κινητικότητα τουριστών στα υπόλοιπα νησιά των Κυκλάδων λόγω των υφιστάμενων υποδομών σε μαρίνες, λιμάνια και η συνεχής βελτίωση αυτών.
- Οικονομική κρίση

Η οικονομική κρίση που πλήττει τον Ελλαδικό χώρο, έπληξε και τα νησιά του Αιγαίου με εμφανή αποτελέσματα. Συγκεκριμένα η τουριστική περίοδος του 2012-2013 για την Άνδρο πλήγηκε αρκετά. Αποτέλεσμα αυτού η έντονη μείωση του εισερχόμενου τουρισμού και η αύξηση των τιμών στα τουριστικά προϊόντα που πρόσφεραν οι τουριστικές επιχειρήσεις της Άνδρου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΝΔΡΟΥ

5.1 Θρησκευτικός τουρισμός

Στην Άνδρο αποτελεί σύνηθες φαινόμενο οι θρησκευτικοί τουρίστες να πραγματοποιούν μεμονωμένα και οργανωμένα από Μητροπόλεις και ενορίες ταξίδια

στα μεγάλα προσκυνήματα. Το νησί διαθέτει θρησκευτική παράδοση, δείγματα της οποίας συναντά κανείς ακόμα και στα πιο δυσπρόσιτα σημεία της. Περιλαμβάνει μοναστήρια και εκκλησίες (ενοριακές, ξωκλήσια και βυζαντινές). Η Άνδρος χαρακτηρίζεται από μια πλούσια μοναστική ιστορία. Η φήμη των ανδριώτικων μοναστηριών έχει ξεπεράσει τα στενά γεωγραφικά όρια του νησιού. Πράγμα που αποδεικνύει η διαρκώς αυξημένη εισροή προσκυνητών από όλη την Ελλάδα, την Κύπρο, την Ελβετία, τη Γαλλία, την Αυστραλία και αλλού. Τα περισσότερα μοναστήρια του νησιού είχαν αποκτήσει σημαντικά μετόχια στον Ελλαδικό χώρο ακόμη και στην Κωνσταντινούπολη. Η πλειονότητα των μονών της Άνδρου ιδρύθηκε κατά τη διάρκεια της Φραγκοκρατίας.

5.1.1 Μοναστήρια και μονές της Άνδρου

Η Άνδρος χαρακτηρίζεται από μια πλούσια μοναστική ιστορία:

- Η Μονή Ζωοδόχους Πηγής ή της Αγίας: είναι το μεγαλύτερο μοναστήρι της Άνδρου (εικόνα 10).
- Η Ιερά Μονή Παναγίας Παναχράντου: είναι το ωραιότερο βυζαντινό μοναστήρι της Άνδρου (εικόνα 9).
- Η Ιερά Μονή Αγίας Μαρίνας: στην οποία βρίσκεται η θαυματουργική εικόνα της Αγίας και το αγίασμα.
- Ιερά Μονή Αγίου Νικολάου Αποικίων: όπου φυλάσσεται η μυροβλίζουσα εικόνα της Παναγίας των Βλαχερνών και διαφυλάττει την τίμια Κάρα του Αγίου Νικολάου, λείψανα αγίων και έργα εκκλησιαστικής τέχνης, θησαυρούς.
- Η Μονή Αγίας Ειρήνης
- Η Μονή Τρομαρχίων.

Το νησί είναι επίσης γεμάτο από εκατοντάδες ναούς, ενοριακούς, μοναστηριακούς και παρεκκλήσια ποικίλων ρυθμών και μεγεθών. Πολλοί ναοί ανάγονται στη Βυζαντινή

εποχή και αποτελούν μνημεία εξαιρετικής τέχνης και θαυμάσια δείγματα εκκλησιαστικής αρχιτεκτονικής. Οι πιο αντιπροσωπευτικοί ναοί είναι :

- Ο Ταξιάρχης της Μεσσαριάς (χρονολογείται στα 1158) (εικόνα 11).
- Ο Ταξιάρχης της Μελίδας (χρονολογείται στο δεύτερο μισό του 11^{ου} αιώνα)
- Ο Ταξιάρχης στα Ύψηλού (κτίσμα του τέλους του 12^{ου} αιώνα ή αρχών του 13^{ου} αιώνα) (Πασχάλης Δ., 1995).

Εικόνα 8:Ιερά Μονή Παναχράντου

Εικόνα 9:Μονή Ζωοδόχου Πηγής

Εικόνα 10: Ταξιάρχης Μεσσαριάς

5.2 Πολιτισμικός τουρισμός

Στην Άνδρο τα τελευταία 25 χρόνια αναπτύσσεται ο πολιτισμικός τουρισμός ως μια εναλλακτική μορφή τουρισμού χάρη:

- στο πλήθος των τοπικών μουσείων, με κυριότερο πόλο έλξης τουριστών το Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης του Ιδρύματος Βασίλη και Ελίζας Γουλανδρή,
- στην αρχιτεκτονική κληρονομιά του νησιού και ιδιαίτερα της Χώρας,
- στις κρήνες και στους νερόμυλους που είναι διάσπαρτα στην Άνδρο,
- στους αρχαιολογικούς χώρους.

Με άλλα λόγια, η Άνδρος αποτελεί πηγή πολιτισμικού προϊόντος που ξεκινά από την Νεολιθική Εποχή και φτάνει μέχρι τις μέρες μας (Ρίγγας Χ., 2003).

5.2.1 Τα μουσεία της Άνδρου

1. Αρχαιολογικό Μουσείο Άνδρου:

Το Αρχαιολογικό Μουσείο της Χώρας ιδρύθηκε με δωρεά του Βασίλη και της Ελίζας Γουλανδρή το 1981 στη πλατεία Θεόφилου Καϊρη (εικόνα 12). Εισερχόμενοι στο Μουσείο, ανεβαίνοντας στον πρώτο όροφο δεξιά αντικρίζουμε ένα από τα λιγοστά αντίτυπα της Χάρτας του Ρήγα. Η πρώτη αίθουσα περιέχει ενημερωτικά στοιχεία για τον τόπο, τους αρχαιολογικούς χώρους και την ιστορία του νησιού. Ακολουθούν εντυπωσιακές μακέτες του οικισμού της Ζαγόρας (10^{ος} – 8^{ος} αιώνας π. Χ.) στα ευρήματα του οποίου είναι αφιερωμένος ο όροφος. Στα εκθέματα βλέπουμε: το

πρόπλασμα μιας οικίας και κεραμικά ευρήματα. Ακολουθούν αγγεία μικρότερα με ζωγραφιστές παραστάσεις σε γεωμετρικά σχήματα και άλλα. Στο ισόγειο σε πέντε αίθουσες υπάρχουν γλυπτά από τα Αρχαϊκά χρόνια, τα Κλασσικά, την Ελληνιστική Εποχή, τα Ρωμαϊκά, τα Βυζαντινά και τα Μεταβυζαντινά χρόνια. Το γλυπτό που ξεχωρίζει στη δεύτερη αίθουσα είναι το άγαλμα του Ερμή το γνωστό ως ‘ Ερμής της Άνδρου’ μαρμάρινο αντίγραφο (1^{ος} αιώνας π.Χ) παλαιότερου χάλκινου αγάλματος του Ερμή του Πραξιτέλη (4^{ος} αιώνας π. Χ.). Το άγαλμα βρέθηκε στην Παλαιόπολη. Τέλος, στο ισόγειο ακόμη υπάρχει αίθουσα προβολών (www.androsinfo.gr/info.php?cid=22).

Εικόνα 11: Αρχαιολογικό μουσείο Άνδρου

2. Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης:

Το Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης είναι δημιουργία του ιδρύματος Βασίλη και Ελίζας Γουλανδρή (εικόνα 13). Αποτελείται από δύο πτέρυγες: την Παλαιά και τη Νέα Πτέρυγα. Στη Παλαιά Πτέρυγα εκτίθενται μόνιμα έργα του Ανδριώτη γλύπτη Μιχαήλ Τόμπρου, ζωγραφικά και γλυπτά έργα των: Μπουζιάνη, Τσαρούχη, Γαίτη, Χατζηκυριάκου, Μόραλη, Βασιλείου, Τάκη, Φασιανού κ.α. Στη Νέα Πτέρυγα του Μουσείου που λειτουργεί σε τέσσερα επίπεδα οργανώνονται κάθε χρόνο κατά τους θερινούς μήνες περιοδικές εκθέσεις διεθνούς εμβέλειας διακεκριμένων καλλιτεχνών ξένων και Ελλήνων (Πικάσο, Ματίς, Καντίσκι κ.α.). Στο χώρο της εισόδου λειτουργεί αίθουσα προβολών και πωλητήριο (κατάλογοι εκθέσεων, χάρτες, αφίσες). Πιο κάτω υπάρχει και βιβλιοθήκη.

Εικόνα 12: Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης

3. Ναυτικό Μουσείο:

Το Ναυτικό Μουσείο Άνδρου αποτελεί μαζί με την πλατεία και τον ανδριάντα του ‘Αφανούς Ναύτη’ δωρεά της οικογένειας Νι. Ι. Γουλανδρή (εικόνα 14). Ιδρύθηκε το 1972 και καταγράφει τη ναυτική παράδοση του νησιού μέσα από την πλούσια συλλογή εκθεμάτων. Ασφαλιστήρια συμβόλαια, παλιά ναυλοσύμφωνα, ναυτικά ημερολόγια, λιθογραφίες και μακέτες πλοίων από τις παλιές σκούνες ως τα σύγχρονα δεξαμενόπλοια.

Εικόνα 13: Ναυτικό μουσείο

4. Μουσείο Λαογραφίας και Χριστιανικής Τέχνης:

Το Μουσείο στεγάζεται σε ένα κτήριο παραδοσιακής Ανδριώτικης αρχιτεκτονικής όπου λειτουργούσε το παγοποιείο και ελαιοτριβείο Μαντζαβελάκη (εικόνα 15). Τα εκθέματα αναφέρονται στο λαϊκό πολιτισμό του νησιού (χειρόμυλοι, πλαστήρια, πινακωτές, σφραγίδες για πρόσφορο, πήλινα κιούπια, ζυγαριές κ.α.) και στην

εκκλησιαστική μας παράδοση ιδιαίτερη αναφορά στους Αγιογράφους της Άνδρου (www.androsinfo.gr/info.php?cid=22).

Εικόνα 14: Μουσείο Λαογραφίας και Χριστιανικής Τέχνης

5. Αρχαιολογικό Μουσείο Παλαιόπολης:

Το μουσείο στεγάζεται σε κτήριο της κοινότητας Παλαιόπολης χορηγία του ιδρύματος Βασίλη και Ελίζας Γουλανδρή (εικόνα 16). Η συλλογή του περιλαμβάνει γλυπτά, αγάλματα, νομίσματα και επιγραφές που βρέθηκαν στις ανασκαφές του χώρου της αρχαίας πρωτεύουσας του νησιού της σημερινής Παλαιόπολης. Η Παλαιόπολη ήταν μια σημαντική Ιωνική πόλη με 12 αιώνες ζωής (6^{ος} αιώνας π.Χ). Σημαντικότερα εκθέματα αποτελούν το μαρμάρινο λιοντάρι, μαρμάρινο αγαλματίδιο της Αρτέμιδος και μαρμάρινη πλάκα με αναγραμμένο τον μοναδικό στην Ελλάδα πλήρως σωζόμενο ύμνο προς τιμήν της θεάς Ίσιδος.

Εικόνα 15: Αρχαιολογικό Μουσείο Παλαιόπολης

6. Καΐρειος Βιβλιοθήκη:

Ιδρύθηκε με Προεδρικό διάταγμα το 1987 ως Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Εμπνευστής και δημιουργός της ο ιστορικός Δημήτριος Πολέμης. Στεγάζεται σε νεοκλασικό κτίριο που δωρίθηκε στην Καΐρειο Βιβλιοθήκη από την οικογένεια Καμπάνη. Διοικείται από πενταμελές Συμβούλιο με πρόεδρο τον Λεωνίδα Γ. Καμπάνη. Για να λειτουργήσει στηρίζεται στην συμπαράσταση των φίλων της και κατά καιρούς σε χορηγίες ιδρυμάτων. Σήμερα κατέχει περί τους 60.000 τόμους εντύπων (παλιές δυσεύρετες εκδόσεις) χειρόγραφα, εκτενέστατο αρχείο που είναι αξιοποιημένο και περιλαμβάνει άνω των 1000 φακέλων πέρα από άλλα ειδικά ογκώδη αρχεία όπως της ναυτιλίας της Άνδρου και των ειρηνοδικείων της, πολλά έργα τέχνης, αντικείμενα ιστορικής αξίας και αντικείμενα του λαϊκού πολιτισμού. Η Καΐρειος Βιβλιοθήκη (εικόνα 17) έχει συγκροτήσει εργαστήριο βιβλιοδεσίας και συντηρήσεων. Στο εργαστήριο οργανώθηκαν σεμινάρια βιβλιοδεσίας, συντηρήσεως παλαιών βιβλίων και εγγράφων καθώς και συντηρήσεως και καταγραφής λαογραφικών αντικειμένων.

Εικόνα 16: Καΐρειος Βιβλιοθήκη

7. Ίδρυμα Πέτρου και Μαρίκας Κυδωνιέως:

Ιδρύθηκε το 1994 στη Χώρα Άνδρου. Είναι ένα κοινωφελές ίδρυμα που συστάθηκε με σκοπό την ίδρυση και λειτουργία πολιτιστικού και πνευματικού κέντρου στην Άνδρο (εικόνα 18). Βασικός στόχος του Ιδρύματος είναι η προώθηση των πολιτιστικών πραγμάτων στο νησί αλλά έμμεσα και στην υπόλοιπη Ελλάδα. Το Ίδρυμα στα πλαίσια του πολιτιστικού του σκοπού παρουσιάζει την τέχνη με την ευρύτερη και

ολοκληρωμένη της μορφή χωρίς συνοριακούς φραγμούς δίνοντας πάντα προτεραιότητα στον ελληνικό χώρο: εικαστικά, μουσική, λογοτεχνία, θέατρο, χορός βρίσκονται στο κέντρο του ενδιαφέροντος. Από το 1997 λειτουργεί εξοπλισμένο εργαστήριο Κεραμικής για παιδιά και ενήλικες. Τα μαθήματα προσφέρονται δωρεάν. Από το 1998 παραδίδονται μαθήματα Μουσικών Οργάνων (μαντολίνο, κιθάρα, πιάνο) τα οποία προσφέρονται δωρεάν. Από το 1994 παραδίδονται μαθήματα Βυζαντινής Μουσικής.

Μέσα στα πλαίσια μιας προσπάθειας οικονομικής και ηθικής ενίσχυσης των τελειοφίτων του Λυκείου της Άνδρου που επιτυγχάνουν στις εισαγωγικές εξετάσεις στα Ανώτερα και Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα το Ίδρυμα Κυδωνιέως έχει καθιερώσει το θεσμό των Υποτροφιών. Από το 1997 μέχρι και σήμερα έχει χορηγήσει 26 υποτροφίες. Από το 1995 έχει καθιερώσει το θεσμό 'Πλόες' στα πλαίσια του οποίου κάθε καλοκαίρι διοργανώνει εκθέσεις διασήμων ζωγράφων (www.androsinfo.gr/info.php?cid=22).

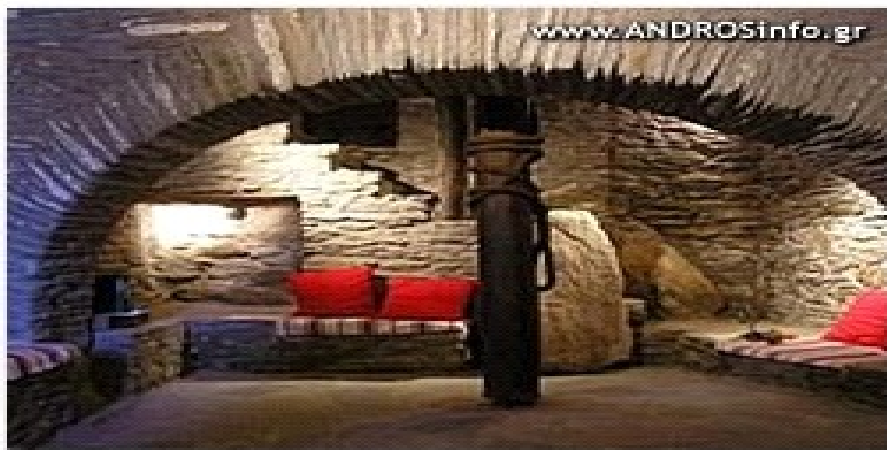
Εικόνα 17: Ίδρυμα Πέτρου και Μαρίκας Κυδωνέως

8. Μουσείο Ελιάς Κυκλάδων (Λιοτριβι του Χέλμη):

Το παλιό ελαιοτριβείο (εικόνα 19) «βίδα» βρίσκεται στο ισόγειο ενός διώροφου πέτρινου κτιρίου ηλικίας μεγαλύτερης των 150 ετών, χαρακτηριστικό δείγμα μικρής προβιομηχανικής ζωοκίνητης μονάδας εξαγωγής ελαιόλαδου. Το ελαιοτριβείο

ξεχωρίζει από τα υπόλοιπα της Άνδρου που είναι συνήθως μονόχωρα γιατί έχει ξεχωριστούς χώρους για το «βώλι» όπου γινόταν το άλεσμα του καρπού της ελιάς για τον εργάτη ή την βίδα όπου συμπιεζόταν ο πολτός και έβγαινε το λάδι, για αποθήκευση του λαδιού όπου και διατηρούνται τα αυθεντικά πιθάκια που αποθήκευαν το λάδι, χώρους όπου έτρωγαν οι εργάτες, τζάκια για ζέσταμα νερού και ψήσιμο φαγητού, δεξαμενή νερού όπου φυλαγόταν το νερό που χρησίμευε στην διαδικασία ελαιοπαραγωγής καθώς και φούρνος. Η σκάλα που υπάρχει στο χώρο οδηγούσε στην κατοικία του ιδιοκτήτη του «λιοτριβιάρη» (Σπέης Γ., 2001).

Ο τελευταίος ιδιοκτήτης του κτιρίου παραχώρησε τη χρήση του ελαιοτριβείου μαζί με τον εξοπλισμό του που διασώζεται σχεδόν ολόκληρος στην Αναπτυξιακή Εταιρία Άνδρου Α.Ε. για την αποκατάσταση και μετατροπή του σε επισκέψιμο μουσειακό χώρο.

Εικόνα 18: Μουσείο Ελιάς Κυκλάδων (Λιοτριβή του Χέλμη)

5.2.2. Αρχαιολογικοί χώροι της Άνδρου

Οι πιο σημαντικοί αρχαιολογικοί χώροι που πιστοποιούν την οικονομική και πνευματική άνθηση και την ένταση της πολιτιστικής δημιουργίας είναι:

- Ο οικισμός της Ζαγόρας
- Ο οικισμός του Στροφιλα

- Η Υψηλή
- Η Παλαιόπολη ή αλλιώς η Πόλη της Άνδρου
- Ο Πύργος του Αγ. Πέτρου (εικόνα 20): κτίσμα της Ελληνιστικής Περιόδου (4^{ος} -3^{ος} αιώνας π.Χ) και ο καλύτερος σωζόμενος των Κυκλάδων.

Εικόνα 19: Πύργος Αγίου Πέτρου

Εικόνα 20: Αρχαιολογικός χώρος Άνδρου

5.2.3 Αρχιτεκτονική της Άνδρου

Η Ανδριώτικη αρχιτεκτονική μορφολογικά χαρακτηρίζεται από δύο αρχιτεκτονικές τυπολογίες, περιλαμβάνει τα αστικά διώροφα και τα αρχοντικά με νεοκλασικά στοιχεία, και αντιπροσωπεύει τον πλούτο που υπήρχε στο νησί στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Η βορειοδυτική Άνδρος είναι αραιοκατοικημένη σε αντίθεση με την κεντρική Άνδρο(νοτιότερα) που είναι πιο πυκνοκατοικημένη και έχει τη μορφή χωριού.

Οι αγροικίες περιβάλλονται από πέτρα και αποτελούν ένα μόνο δείγμα του πολυδιάστατου αγροτικού τοπίου της ανδριωτικής φύσης. Κάθε βουνοπλαγιά του νησιού την πλαισιώνουν ποικίλες αριστοτεχνικές κατασκευές από πέτρα όπως πετροκάλυβα, νερόμυλοι, ανεμόμυλοι, λιοτρίβεια, περιστεριώνες, πατητήρια κτλ. Έντονη είναι η παρουσία των παλιών καστρόπυργων, των μοναστηριών και των ξωκλησιών.

Σήμερα διαπιστώνεται μια τριμερής διαφοροποίηση στέγασης. Στο βόρειο τμήμα που είναι το λιγότερο αναπτυγμένο, επικρατούν δωμοσκεπαστές παραδοσιακές κατοικίες, στο κεντρικό τμήμα το οποίο αναπτύχθηκε στο τέλος του 19^{ου} αιώνα οι κεραμοσκεπές, ενώ στο νότιο τμήμα καταγράφονται και τα δύο είδη στέγασης.

Το πρώτο είδος στέγασης χαρακτηρίζεται εξωτερικά από εμφανή λιθοδομή ενώ το δεύτερο είδος στέγασης εξωτερικά είναι λιτό αλλά έχει δουλεμένες όψεις με κορνίζες, ανάγλυφα, περίτεχνα κιγκλιδώματα και έντονη χρήση του χρώματος.

Τέλος, τα ανδριώτικα σπίτια που ξέφυγαν από τη μανία της προόδου θυμίζουν όσο τίποτα άλλο Κυκλάδες, όλα είναι φτιαγμένα αρμονικά και κατά τρόπο που εξυπηρετούσε τις ανάγκες τους (Δαρδανός Γ.,).

Εικόνα 21: Ανδριώτικα σπίτια

Εικόνα 22: Αρχοντικό σπίτι Άνδρου

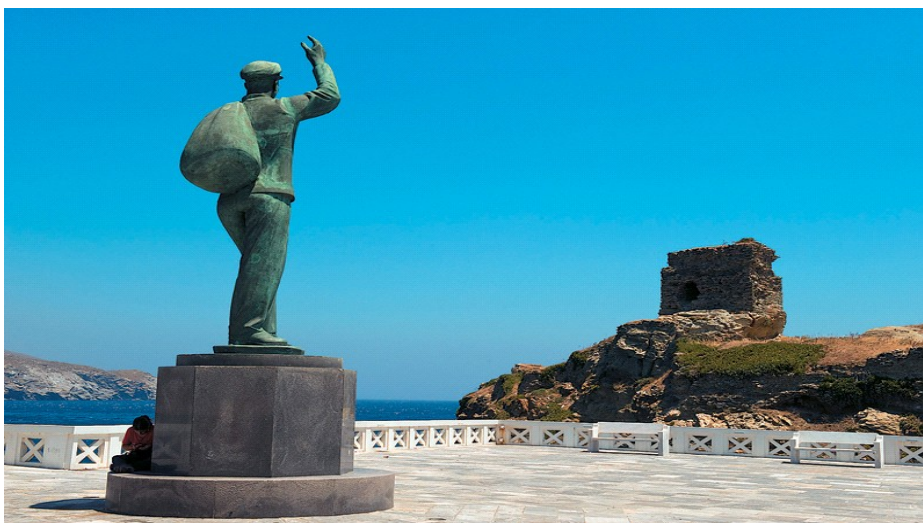
Εικόνα 23: Αρχιτεκτονική Άνδρου

Σημαντικά δείγματα αμυντικής αρχιτεκτονικής ιδιαίτερα της ενετοκρατίας αποτελούν το Επάνω Κάστρο και το Κάτω Κάστρο. Η ίδρυση του Επάνω Κάστρου της Φανερωμένης ή αλλιώς του Παλιόκαστρου (εικόνα 25) αποτελεί έργο των Φράγκων. Υπήρξε η μεγαλύτερη και ισχυρότερη μεσαιωνική πόλη της Άνδρου. Βρίσκεται στην ανατολική πλευρά του νησιού πάνω από τον κόλπο του Κορθίου. Ιδρύθηκε πιθανότατα το 12^ο -13^ο αιώνα (Αθανάσιος Ε. , 1978).

Εικόνα 24:Κάστρο Φανερωμένης

Το νησάκι όπου κείται το βενετσιάνικο οχυρωμένο φρούριο ή αλλιώς το Κάτω Κάστρο ή Μέσα Κάστρο χωρίζεται από τη χερσόνησο της Χώρας με μια στενή λωρίδα θάλασσας, πλάτους 2 περίπου μέτρων, και επικοινωνεί με τη στεριά με μια λίθινη τοξωτή γέφυρα. Οι ιστορικές μνείες για το κάστρο αρχίζουν από το 13^ο αιώνα και η κτίση του σύμφωνα με την αρχαιολογική έρευνα τοποθετείται στα πρώτα χρόνια μετά την Τέταρτη Σταυροφορία. (Δώρη, (2003).Σημείο αναφοράς επίσης αποτελεί και η πλατεία του Αφανούς Ναύτη η οποία διαμορφώθηκε από τον αρχιτέκτονα Κριεζή. Το μεγάλο διαστάσεων άγαλμα του Αφανούς Ναύτη (εικόνα 26) έργο του γλύπτη Ανδριώτη Μιχάλη Τόμπρου μαζί με τη θέαση στο κάστρο και στο πέλαγος συνιστούν τα ελκυστικά στοιχεία της πλατείας αυτής (Γράτσια Ε., Πιτακίδης Ζ. και Σιδεράκη Β., 2002).

Εικόνα 25:Αφανής ναύτης

Εικόνα 26: Λίθινη γέφυρα

Η Άνδρος είναι διάσπαρτη από μεσαιωνικούς πύργους και πυργόσπιτα. Πρόκειται για ψηλές τετράγωνες κατοικίες με πολλά δωμάτια και αποθήκες, χτισμένες σε επιλεγμένα σημεία μεγάλων ιδιοκτητων εκτάσεων από όπου ήταν δυνατή η κατόπτευση της γύρω περιοχής. Αντιπροσωπευτικοί είναι ο Πύργος Ζαφειροπούλου και Πύργος Αθανασίου στη Μεσσαριά, ο Πύργος του Μπίστη στις Στενιές του 17^{ου} αιώνα ο ερειπωμένος και εγκαταλειμμένος Πύργος του Λορέντζου Καίρη στα Λάμυρα και ο κατεστραμμένος Πύργος του Ματρογιαννούλη στον Αμόλοχο. Οι πύργοι φέρουν αμυντικό χαρακτήρα με σιδεριές λιγιστά και μικρά ανοίγματα, θωρακισμένες εξώπορτες, πολεμίστριες και ζεματίστρες (Χαριτωνίδου Αγ., 2001).

Ενδιαφέρον έχει και ο μεσαιωνικός οικισμός (εικόνα 28) στο χωριό Αηδόνια του Κορθίου (Λυγίζος Ι., 1983).

Εικόνα 27: Μεσαιωνικός οικισμός

5.3 Οικοτουρισμός

Στο κατά κανόνα ημίξηρο περιβάλλον των νησιών, η σημασία των υγροτόπων για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας είναι μεγάλη, ενώ η αξία τους για τις ανθρώπινες νησιωτικές κοινωνίες θεμελιώδης. Από προηγούμενες καταγραφές γνωρίζουμε 78 υγροτόπους –τους μεγαλύτερους- σε 20 νησιά, γνωρίζαμε επίσης ότι υπάρχουν πολλοί περισσότεροι αν και αγνοήσαμε ποιοι είναι και σε τι κατάσταση βρίσκονται. Κρίνοντας ως μεγάλη έλλειψη το κενό αυτό γνώσης, το 2004 το WWF Ελλάς(Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση), μη κυβερνητικός οργανισμός, ανέλαβε πρωτοβουλία για τη συστηματική απογραφή των υγροτόπων των νησιών του Αιγαίου (εκτός της Κρήτης) αποσκοπώντας στην τεκμηρίωση της αξίας τους και στη διερεύνηση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν. Οι καταγεγραμμένοι υγρότοποι της Άνδρου είναι:

- Βιτάλι,
- Άχλα,
- Ατένη,
- Πιθάρρα,

- Αλαδινού,
- Εκβολές Παραπόρτι,
- Εκβολές Γιάλια,
- Εκβολές Ζόρκου,
- Εκβολές Όρμου Φελλού,
- Καντούνι και
- Όρμος Βόρη (Χατζηδάκης Αλ., 2002).

Τύποι οικοτόπων :

Εκτάσεις θαλάσσιου βυθού με βλάστηση (Ποσειδώνιες), Ύφαλοι, Απόκρημνες βραχώδεις ακτές με βλάστηση στη Μεσόγειο, Υποτυπώδεις κινούμενες θίνες, θίνες με *Euphorbia terracina*, ολιγομεσοτροφικά ύδατα με βενθική βλάστηση χαροειδών *characees*, Μεσογειακά εποχικά τέλματα. Η επιπλέον βλάστηση υδροχαρών φυτών των ποταμών στους πρόποδες των βουνών και στις πεδιάδες, ποταμοί της Μεσογείου με περιοδική ροή, φρύγανα *sarcopoterium spinosum*, δάση σκληρόφυλλων που χρησιμοποιούνται για βοσκή με *Quercus ilex*, χασμοφυτική βλάστηση βραχωδών πρανών/ Πυριτιόφιλες υποδιαιρέσεις, υπολειμματικά αλλουβιακά δάση, δάση καστανιάς, δάση στοές με *Salix alba* και *Populus alba*, δάση πλάτανου της Ανατολής, Παρόχθια δάση στοές της θερμής Μεσογείου, δάση με *Quercus macrolepis*.

Καθεστώς προστασίας:

- Εθνικό και Περιφερειακό επίπεδο
- Διεθνές επίπεδο

Σπουδαιότητα:

Ο όρμος Βιταλίου πρόκειται για περιοχή μεγάλης αισθητικής αξίας αφού περιλαμβάνει πολλούς τύπους οικοτόπων. Τρεις από αυτούς, τα δάση καστανιάς, τα λείψανα αλλουβιακά δάση *Alno ulmion* και τα δάση στοές με *Salix alba* και *Populus alba*, είναι ιδιαίτερα σημαντικά για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, αφού δεν

συναντώνται αλλού στις Κυκλάδες. Επίσης, υπάρχουν πολλά ενδημικά είδη φυτών και ζώων καθώς και πολλά σπάνια φυτικά είδη και φυτοκοινωνίες με πολύ μικρή εκπροσώπηση στην περιοχή του Αιγαίου. Η περιοχή περιλαμβάνει σημαντικά καταφύγια πουλιών. Η έλλειψη οδικού δικτύου, οι απόκρημνες βραχώδεις πλαγιές και οι σχετικά δυσπρόσιτες ακτές προσδίδουν φυσική προστασία στην περιοχή απομονώνοντας την από τα τουριστικά μέρη της Άνδρου (http://www.ornithologiki.gr/page_in.php?tID=79341&sID=339).

5.4 Γαστρονομικός-Οινικός τουρισμός

Ανάμεσα στις τόσες σπάνιες και άγνωστες ομορφιές της χώρας μας, δεσπόζουν οι γευστικές συνήθειες των απανταχού Ελλήνων. Οι παραδοσιακές συνταγές του τόπου, τα μυστικά των γερόντων για τη μεσογειακή διατροφή, αλλά και το ιδανικό συνταίριασμα της κουζίνας με τα ήθη και τις λαογραφικές παραδόσεις μας αποτελούν χωρίς καμιά αμφιβολία διαχρονικές και θεμελιώδεις αξίες του τόπου, αλλά και τον μεθυστικότερο ξεναγό οποιουδήποτε ταξιδιού μέσα στην ελληνική φύση.

Η Άνδρος είναι γνωστή για τα τοπικά της προϊόντα. Ανάμεσά τους συγκαταλέγονται τα προϊόντα αλλαντοποιίας, καθώς και τα γαλακτοκομικά. Έτσι, ο γαστρονομικός και οινικός τουρισμός μπορεί να αναπτυχθεί στην Άνδρο προς τις εξής κατευθύνσεις:

- η προώθηση των τοπικών φαγητών, γλυκών και τυριών μέσω του τουρισμού,
- η διοργάνωση της παραδοσιακής γιορτής – διαδικασίας των χοιροσφαγείων.
- η τουριστική προβολή των γιορτών κρασιού που διοργανώνονται με επιτυχία στο νησί και μάλιστα σε πολλά χωριά, όπως Συνετί, Βουνί και Κόρθι. Αρχικά, θα παρουσιάσουμε τα τοπικά ποτά, φαγητά και γλυκά.

Ποτά

Οι Ανδριώτες αξιοποίησαν για άλλη μια φορά την τοπική αγροτική παραγωγή τους και στα ποτά. Χάρη στη μεγάλη παραγωγή αμπελιών, παρήγαγαν κρασί και ρακί που παλαιότερα παρασκευάζονταν από μούρα και από σύκα. Τελειώνοντας, μπορούμε να προσθέσουμε ότι όλα τα υλικά που χρησιμοποιούνται για τη δημιουργία των φαγητών, των γλυκών και των ποτών δεν είναι ιδιαίτερα ακριβά και τα περισσότερα από αυτά τα προσφέρει απλόχερα η ανδριώτικη φύση.

Φαγητά

Στην Άνδρο ένα από τα παραδοσιακά φαγητά της είναι η Ουράλια, ένα είδος ομελέτας με πατάτες, ντόπιο λουκάνικο και διάφορα μπαχαρικά.

Το Πάσχα, οι Ανδριώτες συνηθίζουν να μαγειρεύουν κατσίκι γεμιστό, το λεγόμενο Λαμπριάτη.

Γλυκά

Η Άνδρος έχει παράδοση στα γλυκά του κουταλιού, με κορυφαία το γλυκό καρυδάκι και λεμονάκι. Επιπλέον, δημοφιλή είναι το ρόδο και το νεράντζι, ενώ φημίζεται για τα καλτσούνια, τα αμυγδαλωτά και τα παστιτσάκια της.

Τα Χριστούγεννα συνηθίζεται να προσφέρεται στα σπίτια παστέλι και μελομακάρονα ή φοινίκια. Ακόμη, στους γάμους και στα βαφτίσια σερβίρεται παντεσπάνι και σουμάδα, το κλασικό αναψυκτικό από πικραμύγδαλο. Τέλος, στις Απόκριες καταναλώνονται οι δίπλες ή ξεροτήγανα, αντίθετα με την υπόλοιπη Ελλάδα που καταναλώνονται τα Χριστούγεννα.

Τα τελευταία χρόνια γίνεται προσπάθεια ανάδειξης του γαστρονομικού και οινικού τουρισμού στο νησί με:

- την ανάπτυξη όλων των ντόπιων προϊόντων όπως της άγριας κάπαρης, των τυριών (μαλαχτό, αρμεξιά, βολάκια) και των ντόπιων φαγητών και γλυκών της
- τη διοργάνωση του Φεστιβάλ Αιγαιοπελαγίτικης κουζίνας
- τη λειτουργία εστιατορίων που να προσφέρουν τοπικά edésματα. Ίδρυση γυναικείων συνεταιρισμών που να παρασκευάζουν τοπικά γλυκά

- τη λειτουργία (μικρών) οικογενειακών μονάδων παραγωγής προϊόντων (π.χ. τυριά, γλυκά)

5.5 Ιαματικός τουρισμός

Τα Αποίκια είναι μια τοποθεσία με άφθονα τρεχούμενα νερά, πλούσια βλάστηση και θαυμάσια θέα στο Αιγαίο. Στο χωριό βρίσκεται η πιο γνωστή πηγή της Άνδρου. Πρόκειται για την πηγή Σάριζα. Η χρονολογία κατασκευής της μαρμαρίνης κρήνης της πηγής παραμένει άγνωστη. Το μόνο βέβαιο είναι ότι το 1787 μ.Χ. με πρωτοβουλία του πρωτοσύγκελου Άνδρου Μακαρίου Πολέμη ανακαινίστηκε. Την ανακαίνιση αυτή θυμίζει η χαραγμένη με βυζαντινά γράμματα επιγραφή που κοσμεί την πηγή.

Η πηγή της Σάριζας (εικόνα 29) συνοδεύεται με θρύλους, μύθους και παραδόσεις, οι οποίες έχουν σβηστεί από τη μνήμη των σύγχρονων κατοίκων του νησιού. Ένας θρύλος αναφέρει ότι τα νερά της πηγής, καθώς και τα νερά των υπόλοιπων πηγών του νησιού, έρχονται από την Κάρυστο, όπου βρίσκεται η δεξαμενή στο βυθό της Θάλασσας. Ένας άλλος μύθος είναι η «Συριανή» η οποία έγινε γνωστή μέσω της διαφήμισης του νερού της Σύριγγας της Σύρου, η οποία γινόταν ακόμη πιο πειστική με την παράθεση των λόγων του στοιχειού του Σύριγγα του μπάμπια- Νικόλα.

Εικόνα 28: Πηγή Σάριζας

Το νερό της Σάριζας είναι πηγαίο, άχρωμο, άοσμο με άριστη γεύση και μέση θερμοκρασία 18 βαθμούς Κελσίου. Η πρώτη χημική ανάλυση του νερού

πραγματοποιήθηκε το 1871 στο Χημείο του Εθνικού Πανεπιστημίου. Η ανάλυση, αν και έγινε κάτω από την εποπτεία του καθηγητή Αναστάσιου Χρυστομάνη, χαρακτηρίστηκε ατελής, λόγω των πεπαλαιωμένων μεθόδων, εργαλείων και σκευών που χρησιμοποιήθηκαν.

Το 1885 πραγματοποιήθηκε μια νέα χημική ανάλυση του νερού της Σάριζας, στο Χημείο του στρατιωτικού σχολείου των Ευελπίδων, από τον καθηγητή Αναστάσιο Δαμβέργη. Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη ανάλυση, το ιαματικό νερό της πηγής περιέχει πλήθος συστατικών όπως νάτριο, κάλιο, ασβέστιο, μαγνήσιο, σίδηρο, οξείδια του αργιλίου, πυριτικό οξύ, χλώριο, ανθρακικό οξύ κ.ά.,

Το 1901 ο καθηγητής Αναστάσιος Χρυστομάνος επανέλαβε την ανάλυση του συγκεκριμένου νερού με ιδιαίτερη προσοχή και φροντίδα καταλήγοντας ότι πρόκειται για ένα πλούσιο σε συστατικά πόσιμο και ιαματικό νερό. Συγκεκριμένα, ο Βαυαρός καθηγητής της Χημείας του Εθνικού Πανεπιστημίου Ξανέριος Λάνδερερ υποστήριξε ότι η πηγή Σάριζα ανήκει στη κατηγορία των ανθρακοπηγών, δηλαδή μπορεί να αποβεί ωφέλιμη για ασθένειες που ταλαιπωρούν τους ανθρώπους. Κατά τον Λάνδερερ, το νερό αυτό επενεργεί ως αναψυκτικό και αναζωογονητικό. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί με μεγάλη επιτυχία στην ίαση κάποιων ασθενειών, όπως αιμορραγίες, λιθίαση, χρόνιες παθήσεις του στήθους, του στομάχου, του ουροποιητικού συστήματος κ.α.

Το 1937 ο γιατρός Δ. Βασιλείου επιμελητής της Α' Παθολογικής Κλινικής του Πανεπιστημίου Αθηνών μελέτησε τις επιδράσεις του νερού της Σάριζας και επιβεβαίωσε τις γνωστές επιδράσεις και ωφέλειες του νερού.

Τα πορίσματα των σύγχρονων ερευνών έχουν αποδείξει ότι το συγκεκριμένο νερό είναι διουρητικό των αλάτων του οργανισμού τα οποία συντελούν στο σχηματισμό λίθων. Επίσης θεραπεύει παθήσεις των νεφρών, υπατικές, αρθριτικές και νεφροκυστικές παθήσεις, στομαχικές και εντερικές διαταραχές και χρόνια γαστρίτιδα. Λόγω της χαμηλής περιεκτικότητας του νερού σε ελεύθερο ανθρακικό οξύ, δεν προκαλεί παθήσεις διογκώσεων και τυμπανισμών.

Το νερό της πηγής Σάριζα θεωρείται ισοδύναμο και ισότιμο με το γνωστό και ευρύτερα γνωστό νερό της γαλλικής πηγής «Evian». Το νερό της πηγής

εμφιαλώνεται και κυκλοφορεί τόσο στην Άνδρο όσο και την υπόλοιπη Ελλάδα και το εξωτερικό (<https://andros-guide.gr/item/πηγή-σάριζα-στην-άνδρο/>).

5.6. Περιπατητικός τουρισμός Άνδρου

5.6.1. Οι διαδρομές πολιτιστικού ενδιαφέροντος

Το ανθρωπογενές περιβάλλον της ενδοχώρας συμπληρώνεται από το πυκνό δίκτυο παραδοσιακής επικοινωνίας που συνθέτουν τα μονοπάτια – οι «στενές», οι λιθόστρωτοι δρόμοι, τα λιθόκτιστα τοξωτά γεφύρια. Το δίκτυο αυτό είναι η ραχοκοκαλιά της Ανδριώτικης υπαίθρου διατρέχοντας την απ' άκρου σε άκρο σε κάθε γωνιά. Συνδέει τους οικισμούς μεταξύ τους με τις ακτές, τις πηγές, τα βοσκοτόπια και τις καλλιέργειες, τους μακρινούς τόπους λατρείας. Μεγάλο μέρος του διατηρείται σε χρήση, ιδιαίτερα στις δύσβατες περιοχές και προς τις δυσπρόσιτες ανατολικές ακτές. Το επιλεγμένο από το σύνολο των παραδοσιακών λιθόστρωτων δρόμων και μονοπατιών της Άνδρου ως Δίκτυο Διαδρομών Πολιτιστικού Ενδιαφέροντος του νησιού, υπερβαίνει σε μήκος τα 85 χιλιόμετρα. Για την προστασία και ανάδειξη του δικτύου αυτού στα πλαίσια των πολιτιστικών δραστηριοτήτων της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Κυκλάδων (Τμήμα Πολιτισμού και Επαρχείο Άνδρου), πραγματοποιούνται τα τελευταία χρόνια διερεύνηση και οριοθέτηση του δικτύου, σωστικές επεμβάσεις, εργασίες συντήρησης και αποκατάστασης, σηματοδότηση μεγάλου μέρους του δικτύου, καθώς και έκδοση περιηγητικού πεζοπορικού χάρτη. Οι συνεχιζόμενες αυτές δράσεις χρηματοδοτούνται από πιστώσεις του Υπουργείου Αιγαίου και από τους ίδιους πόρους της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, με τη συμμετοχή σε αρκετές περιπτώσεις και των Δήμων του νησιού.

Οι διαδρομές Πολιτιστικού Ενδιαφέροντος (Δίκτυο Διαδρομών) είναι οι εξής:

- *Χώρα – Υψηλού – Μεσαθούρι – Λάμυρα – Μένητες – Μεσαριά – Μονή Παναχράντου.*

Διάρκεια διαδρομής: 3 ώρες και 40 λεπτά.

- *Βουρκωτή – Κατακαλαίοι – Αποίκια – Χώρα*

Διάρκεια διαδρομής: 2 ώρες και 15 λεπτά.

- ***Χώρα – Συνετί – Διποτάματα (Απάνω Κάστρο) – Κοχύλου – Όρμος Κορθίου***

Διάρκεια διαδρομής: 3 ώρες και 15 λεπτά.

- ***Αηδόνια – Κόρθι – Μοσχιώνας – Αμωνακλειού (Χαλκαίο) – Πίσω Μεριά – Μονή Τρομαρχίων***

Διάρκεια διαδρομής: 2 ώρες και 5 λεπτά.

- ***Έξω Βουνί – Μέσα Βουνί – Γιαννισαίο – Λαρδιά – Ρωγό – Όρμος Κορθίου***

Διάρκεια διαδρομής: 2 ώρες και 15 λεπτά.

- ***Βουρκωτή – Μονή Νικολάου – Ακτή Άχλα***

Διάρκεια διαδρομής: 3 ώρες και 30 λεπτά.

- ***Αγία Τριάδα – Ζαγορά – Πλάκα***

Διάρκεια διαδρομής: 30 λεπτά

- ***Αποίκια – Αποατουριά – Στενιές – Γιάλια***

Διάρκεια διαδρομής: 1 ώρα

- ***Απροβάτου – Παλαιόπολη – Πιτροφός – Άνω Μένητες – Στραπουργιές***

Διάρκεια διαδρομής: 4 ώρες

- ***Στραπουργιές – Ταξιάρχης – Ευρουσές***

Διάρκεια διαδρομής: 1 ώρα και 15 λεπτά.

- ***Μπατσι – Κατάκοιλος – Άρνη***

Διάρκεια διαδρομής: 2 ώρες και 40 λεπτά.

- ***Άρνη – Προφήτης Ηλίας – Βουρκωτή***

Διάρκεια διαδρομής: 2 ώρες και 30 λεπτά (Αναστάσιος Τ., 2006).

5.7 Θαλάσσιος τουρισμός

Στην Άνδρο τα τελευταία χρόνια εφαρμόζονται πολλαπλές δραστηριότητες θαλάσσιου τουρισμού με μεγάλη επιτυχία και απήγηση, προσφέροντας αξέχαστες στιγμές στο νερό.

Ναυτικός Όμιλος Άνδρου

Στο δήμο της Άνδρου ο Ναυτικός Όμιλος Άνδρου οργανώνει ιστιοπλοϊκό αγώνα ανοικτής θαλάσσης στις αρχές κάθε Ιουνίου. Τα ιστιοπλοϊκά σκάφη ξεκινούν από το Σαρωνικό και τερματίζουν στην Άνδρο, όπου παραμένουν για δύο ημέρες, παίρνοντας μέρος σε τοπικούς αγώνες και σε άλλες εκδηλώσεις.

Ναυτικός Όμιλος Ανδρίας

Στο δήμο Ύδρουσας ο Ναυτικός Όμιλος «Ανδρίας» διαθέτει τις κατάλληλες προϋποθέσεις και τον ανάλογο εξοπλισμό για να μπορούν οι τουρίστες μαζί με τα παιδιά τους να παρακολουθούν μαθήματα ιστιοπλοΐας και κολύμβησης.

Ναυτικός Όμιλος Κορθίου

Στο δήμο Κορθίου εδρεύει ο Ναυτικός Όμιλος Κορθίου (εικόνα 30) με στόχο να παρέχει στο καθένα τη δυνατότητα να γνωρίσει το ναυταθλητισμό. Ο Όμιλος είναι γνωστός σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο για τις διακρίσεις των αθλητών του και επιπλέον για την επιτυχημένη διοργάνωση του Παγκόσμιου Πρωταθλήματος Ιστιοσανίδας Νέων το καλοκαίρι του 2000 φιλοξενώντας αθλητές από 25 χώρες καθιερώνοντας το Κόρθι ως τόπο προορισμού για τους λάτρεις του windsurf. Επιπλέον παρέχει στους τουρίστες κάθε ηλικίας μαθήματα ιστιοσανίδας (windsurfing) και μαθήματα κολύμβησης υπό την καθοδήγηση εκπαιδευτών και με πλήρη εξοπλισμό και ασφάλεια. Επίσης υπάρχει η δυνατότητα ενοικίασης εξοπλισμού ιστιοσανίδας (windsurfing) και SUP Stand Up Paddleboard (www.noka.gr/el/nautical/).

Εικόνα 29: Ναυτικός όμιλος Κορθίου

Τα τελευταία χρόνια στην Άνδρο αναπτύχθηκαν δύο νέες τουριστικές επιχειρήσεις αυξάνοντας τις δραστηριότητες και τις επιλογές των τουριστών.

- Andros Surf Club

Στο Γαύριο στη περιοχή Άγιος Πέτρος, αναπτύχθηκε η επιχείρηση Andros Surf Club (εικόνα 31) προσφέροντας υψηλού επιπέδου ενοικιάσεων και μαθημάτων ιστιοσανίδας (windsurfing) βοηθώντας τους τουρίστες να χαρούν τη παραμονή τους στη παραλία και στα υπέροχα νερά του νησιού (<https://andros-guide.gr/item/andros-surf-club/>).

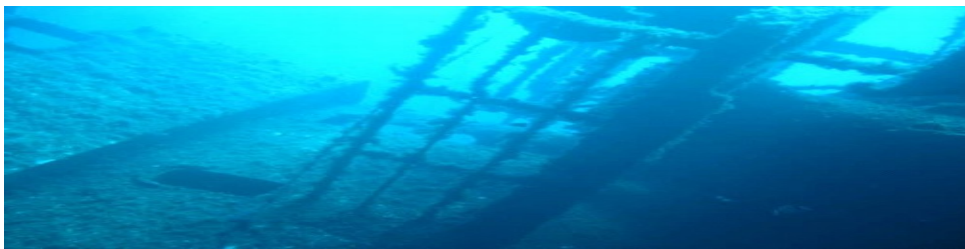
Εικόνα 30: Άνδρος SurfClub

Οι δραστηριότητες ενισχύονται με την ενοικίαση SUP. Το SUP, stand up paddle surfing είναι ένα νεοεισερχόμενο θαλάσσιο σπορ που δίνει τη δυνατότητα στους τουρίστες να εξερευνήσουν τις παραλίες της Άνδρου, να παίξουν με τα κύματα και

παράλληλα να γυμναστούν. Επαγγελματίες εκπαιδευτές και εξοπλισμός τελευταίας χρονιάς δημιουργούν αξέχαστες στιγμές στο νερό.

- Scuba Andros Dive

Στη περιοχή Κυπρί αναπτύχθηκε μια νέα επιχείρηση με την ονομασία Scuba Andros Dive (εικόνα 32). Σκοπός της είναι η γνωριμία και η ξενάγηση των τουριστών στα κρυστάλλινα νερά του Αιγαίου, στο βορειότερο νησί των Κυκλάδων, την Άνδρο, προσφέροντας μια μοναδική εμπειρία κατάδυσης (<http://www.scubandros.gr/>).

Εικόνα 31: Scuba Andros Dive

Ναυάγια, ύφαλοι, σπήλαια, βραχώδεις νησίδες, εντυπωσιακή βιοποικιλότητα και τεταμένη υποβρύχια ζωή μαγεύουν το ταξίδι αυτό.

Εικόνα 32: Υποβρύχια ζωή Άνδρου

Καθημερινά γίνονται δύο καταδύσεις σε διάφορα επιλεγμένα σημεία καθώς παρέχονται και εκπαιδευτικά προγράμματα κατάδυσης για όλα τα επίπεδα. Με πλήρη και υψηλής ποιότητας εξοπλισμό, πιστοποιημένους εκπαιδευτές και άριστο προσωπικό, η κατάδυση γίνεται ένα ασφαλές και άνετο ταξίδι στο βυθό της Άνδρου.

5.8 Αθλητικός τουρισμός

Η Άνδρος είναι από τα νησιά που έχουν αναπτύξει, είτε μέσω κρατικών φορέων, όπως Νομαρχία, Δήμος, Περιφέρεια είτε ιδιωτικά, ήδη δραστηριότητες εναλλακτικού τουρισμού, όπως περιγράφονται παραπάνω καθώς και δραστηριότητες αθλητικού τουρισμού.

Συγκεκριμένα, τα καλοκαίρια διοργανώνονται αρκετές εκδηλώσεις αθλητικού χαρακτήρα οι οποίες έχουν μεγάλη επιτυχία και απήχηση, καθώς και συμβάλλουν στην προβολή του νησιού αφού οπαδοί των αθλημάτων που διεξάγονται στην Άνδρο καταφθάνουν στο νησί προκειμένου να συμμετέχουν σε αυτά. Την προβολή του νησιού ενισχύουν και διάσημα πρόσωπα που λαμβάνουν μέρος στις εκδηλώσεις αυτές.

Τα αθλήματα και οι δραστηριότητες που πραγματοποιούνται τα καλοκαίρια στην Άνδρο είναι τα εξής:

- **Τουρνουά Beach Soccer:**

Με μεγάλη επιτυχία εξελίχθηκε το πρώτο τουρνουά beach soccer (εικόνα 34) της Άνδρου στις 9-12 Αυγούστου 2012. Η πρωτοβουλία του Αστέρια Κορθίου και επαγγελματιών του νησιού, συνδύασε τον αθλητισμό και την προβολή του νησιού (www.andros365.gr/?s=τουρνουα+2012).

Εικόνα 33: Τουρνουά Beach Soccer

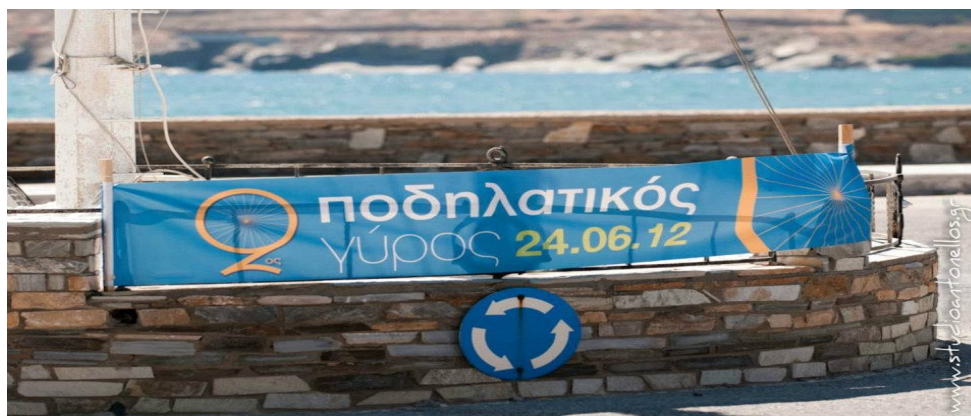
Νέοι συμμετείχαν στους προκριματικούς αγώνες, η νικήτρια ομάδα των οποίων αγωνίστηκε εναντίον της επίλεκτης ομάδας Beach Soccer. Την επίλεκτη ομάδα απάρτιζαν μεγάλα αστέρια του Ελληνικού ποδοσφαίρου καθώς και διάσημος ηθοποιός, λάτρης των αθλημάτων γενικότερα.

- **Τουρνουά 3 on 3 basketball:**

Στο νησί της Άνδρου, κάθε καλοκαίρι στη περιοχή Στενιές, πραγματοποιείται για τους λάτρεις του μπάσκετ τουρνουά τρείςενάντια τριών (3 on 3). Δικαίωμα συμμετοχής έχουν οι ηλικίες 15 και άνω καθώς διεξάγεται η κατηγορία του αντρικού μπάσκετ(<http://www.sportcyclades.gr/mpasket/item/20793-tournoua-3on3-stis-stenies-tis-androu.html>).

- **Ποδηλατικός Γύρος της Άνδρου:**

Η τουριστική επιτροπή Δήμου Άνδρου σε συνεργασία με τον Combo Ride Bicycle Adventure, διοργάνωσε 1^ο ποδηλατικό γύρο της Άνδρου (εικόνα 35) τον Ιούλιο του 2011 και φέτος το 4^ο ποδηλατικό γύρο Άνδρου τον Ιούνιο του 2014 με μεγάλη επιτυχία φτάνοντας τους 250 συμμετέχοντες (http://www.andriakipress.gr/site/index.php?option=com_content&task=view&id=1011&Itemid=66).

Εικόνα 34: Ποδηλατικός Γύρος της Άνδρου

Η Άνδρος αγάλιασε το αθλητικό γεγονός με πολύ ενθουσιασμό, πλαισιώνοντας την διοργάνωση αυτή με το ανθρώπινο δυναμικό της, δείχνοντας πως μπορεί να είναι ένας πολλά υποσχόμενος και ανερχόμενος προορισμός για παρόμοιες αθλητικές

δράσεις. Η διοργάνωση αυτή είχε σκοπό την αφετηρία για τη διαμόρφωση νέας παιδείας αστικής κινητικότητας, ανανεώνοντας το ραντεβού τους για του χρόνου.

- **Ράγκμπι (Rugby):**

Τον Ιούλιο του 2012 για πρώτη φορά πραγματοποιήθηκαν αγώνες ράγκμπι στη περιοχή Μπατσι στην Άνδρο από την πρωταθλήτρια ομάδα, Athens Rugby F.C. υπό την αιγίδα της Τουριστικής Ανάπτυξης και Προβολής του Δήμου Άνδρου.

Ο Δήμος Άνδρου και ο Αθλητικός Σύλλογος Ράγκμπι Αθηνών ανανέωσαν το ραντεβού τους για το επόμενο καλοκαίρι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6:ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

6.1 Η Κατάσταση του τουρισμού της Άνδρου

Η φυσιογνωμία του νησιού και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του το έχουν καταστήσει τα τελευταία χρόνια ως έναν από τους σημαντικότερους παραθεριστικούς προορισμούς των Κυκλάδων. Η Άνδρος βρίσκεται σε προνομιακή θέση αφού απέχει μόλις δύο ώρες από την Αττική (λιμάνι Ραφήνας).

Κατά την προσπάθεια να κατανοηθεί η κατάσταση του τουρισμού στο νησί, ανακαλύφθηκε πως η υψηλότερη κίνηση τουριστών καταγράφεται το μήνα Αύγουστο. Οι τουρίστες που καταφθάνουν στο νησί τους θερινούς μήνες είναι αλλοδαποί και Έλληνες. Επιλέγεται κυρίως λόγω της εύκολης πρόσβασης, για τις παραλίες της, τη φυσική ομορφιά της και για την ποικιλότητα των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων.

6.2 Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού στην Άνδρο

Όπως προέκυψε από την έρευνα η Άνδρος παρουσιάζει μια ιδιαίτερη ανάπτυξη στον εναλλακτικό τουρισμό. Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού, ο Θρησκευτικός

τουρισμός, ο πολιτισμικός τουρισμός, ο γαστρονομικός – οινικός, ο θαλάσσιος τουρισμός, ο περιπατητικός τουρισμός και άλλες μορφές βρίσκονται σε πρώιμα στάδια, παρόλα αυτά διαπιστώθηκε πως υπάρχει δυνατότητα να αναπτυχθούν και να εξελιχθούν.

Όσον αφορά τους περιβαλλοντικούς πόρους του νησιού, η Άνδρος διαθέτει πλήθος περιβαλλοντικών και φυσικών χαρακτηριστικών, ικανών να προσελκύσουν το ενδιαφέρον των φυσιολατρών τουριστών. Το νησί είναι προικισμένο από πηγές, όπως η πηγή της Σάριζας, η πηγή στον Πύργο του Αγίου Πέτρου, η βασιλική πηγή της Παλαιόπολης με ιαματικές ιδιότητες. Παράλληλα, το νησί της Άνδρου είναι γνωστό για τις απόμακρες και δυσπρόσιτες παραλίες, απείρου κάλλους, όπως είναι η παραλία Ζόρκου, οι Αποθήκες, η Άγλα, η Χρυσή Άμμος, η Πλάκα.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι πολιτιστικοί πόροι του νησιού οι οποίοι είναι απεριόριστης και εξέχουσας σημασίας. Σημαίνοντες πολιτιστικοί πόροι είναι οι αρχαιολογικοί χώροι του νησιού που πιστοποιούν την οικονομική και πνευματική άνθηση του τόπου, όπως ο οικισμός της Ζαγόρας, ο πύργος του Αγίου Πέτρου, η Παλαιόπολη. Επιπλέον, η Άνδρος είναι πλούσια σε μοναστική ιστορία που ξεκινά από την αρχαιότητα μέχρι και σήμερα. Η μονή της Ζωοδόχου Πηγής, η Μονή Παναχράντου και άλλες αποτελούν πόλους έλξης θρησκευτικού χαρακτήρα. Επιπρόσθετα, το νησί διαθέτει εκατοντάδες ναούς ενοριακούς, μοναστηριακούς και παρεκκλήσια ποικίλων μεγεθών τα οποία αποτελούν θαυμάσια δείγματα αρχιτεκτονικής. Σημαντικά τέτοια δείγματα είναι επίσης και τα Κάστρα της Άνδρου, το Επάνω Κάστρο και το Κάτω Κάστρο, καθώς και το άγαλμα του Αφανούς Ναύτη στη πλατεία της Χώρας.

Τα τελευταία 20 χρόνια το νησί της Άνδρου τείνει να μετατραπεί σε θερινή Μητρόπολη των Καλών Τεχνών, χάρη στην έντονη δραστηριότητα των τοπικών Μουσείων του, όπως το μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, το Αρχαιολογικό μουσείο, το μουσείο Λαογραφίας και Χριστιανικής Τέχνης, το Ναυτικό μουσείο, το Αρχαιολογικό μουσείο Παλαιόπολης και η Καϊρειος Βιβλιοθήκη.

Βάσει των παραπάνω, στο νησί της Άνδρου είναι δυνατόν να αναπτυχθεί ιδιαίτερα ο εναλλακτικός τουρισμός σε μια πληθώρα μορφών του. Με την ανάπτυξη αυτή θα προκύψει βιωσιμότητα και αειφόρος ανάπτυξη για το νησί γενικά. Προβλέπεται η

τουριστική ανάπτυξη σε περισσότερες περιόδους του έτους, εκτός της θερινής. Επιπλέον, αναμενόμενη είναι η οικονομική ενίσχυση των κατοίκων του νησιού από τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων και θέσεων εργασίας. Τέλος, θα υπάρξει συντήρηση και διατήρηση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων καθώς και ενίσχυση των υπαρχόντων υποδομών και δημιουργία νέων τουριστικών υποδομών.

6.3 Υποδομή και Διαφήμιση

Βάσει της έρευνας που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια της παρούσας πτυχιακής εργασία, η Άνδρος στερείται σε λιμάνια και μαρίνες όπου υποδέχεται τους τουρίστες. Βελτίωση επίσης χρειάζεται και το οδικό δίκτυο του νησιού διότι καταγράφονται κάθε χρόνο, και ειδικότερα τους θερινούς μήνες λόγω άφιξης τουριστών, πολλά τροχαία ατυχήματα. Επιπλέον, οι υποδομές σε καταλύματα και χώρους σίτισης δεν είναι επαρκείς, με αποτέλεσμα να εμποδίζεται η περαιτέρω ανάπτυξη του νησιού σε εισερχόμενο τουρισμό.

Όσον αφορά τη διαφημιστική προβολή του νησιού, εκτιμήθηκε πως η Άνδρος στερείται προβολής τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό. Οι φορείς που απασχολούνται με τον τουρισμό του νησιού χρειάζεται να συντονιστούν καλύτερα μεταξύ τους, προκειμένου να προωθήσουν αποτελεσματικότερα τόσο το τουριστικό προϊόν του νησιού όσο και την ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Βέβαια, συστάθηκε επιτροπή τουριστικής προβολής, η οποία, αν και βρίσκεται στο ξεκίνημά της, προσπαθεί να οργανώσει έναν ικανοποιητικό τουριστικό σχεδιασμό και κάνει συστηματικές προσπάθειες προκειμένου να προωθήσει κατάλληλα την Άνδρο ως τουριστικό προορισμό.

6.4 Προτάσεις

Με βάση τα προβλήματα που εντοπίστηκαν, υπάρχουν προτάσεις ικανές να αναζωογονήσουν τον τοπικό τουριστικό τομέα. Συγκεκριμένα:

- Η υφιστάμενη κατάσταση των ξενοδοχειακών μονάδων του νησιού δεν είναι σε γενικές γραμμές ικανοποιητική. Επομένως, ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στην ποιοτική αναβάθμιση της υπάρχουσας ξενοδοχειακής υποδομής.
- Ακολουθώντας τα ευρωπαϊκά πρότυπα, ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα θεωρείται η αναπαλαίωση και μετατροπή παραδοσιακών κτιρίων σε ξενώνες. Πράγμα που στην Άνδρο αρχίζει να υιοθετείται ως τουριστική πρακτική αξιοποιώντας κάποια από τα νεοκλασικά κτίρια της Χώρας, πρωτεύουσας του νησιού.
- Επίσης, αναγκαία κρίνεται η απαγόρευση ανέγερσης ξενοδοχειακών μονάδων που θέτουν σε κίνδυνο το φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον της Άνδρου. Κατά συνέπεια, θα πρέπει να υπάρξει ανάλογη νομοθετική ρύθμιση που θα επιβάλλει την κατασκευή μόνο μικρής κλίμακας ξενοδοχείων.
- Ταυτόχρονα οι ξενοδοχειακές μονάδες του νησιού θα πρέπει να διατηρούν το αρχιτεκτονικό ύφος του νησιού, στο γενικό πλαίσιο διατήρησης της τοπικής οικιστικής κληρονομιάς.
- Η Άνδρος χαρακτηρίζεται από γεωγραφική απομόνωση. Επομένως, ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στη βελτίωση της προσβασιμότητας του νησιού. Συγκεκριμένα, προτείνονται:
 - Αύξηση των δρομολογίων κατά τη καλοκαιρινή και τη χειμερινή περίοδο.
 - Νηολόγηση ταχύπλοων πλοίων στην εν λόγω ακτοπλοϊκή γραμμή.
 - Σύνδεση του νησιού με το λιμάνι του Πειραιά. Το πλεονέκτημα του λιμανιού της Ραφήνας είναι η γειτνίαση του με το αεροδρόμιο Ελευθέριος Βενιζέλος και το μειονέκτημά του η εξυπηρέτηση ελάχιστων νησιών.
 - Η κατασκευή αεροδρομίου με επιδοτούμενο εισιτήριο, όπως συμβαίνει στο νησί της Μήλου.
 - Ανάπτυξη ενδοκυκλαδικής ακτοπλοϊκής σύνδεσης με άλλα νησιά και κυρίως με τη Σύρο. Με αυτόν τον τρόπο θα ενισχυθεί η τουριστική κίνηση στην Άνδρο και σε άλλα νησιά των Κυκλάδων με περιορισμένη τουριστική ζήτηση.

- Επέκταση του λιμανιού της Χώρας προκειμένου να επιτρέπει την προσέγγιση επιβατικών πλοίων και μεγάλων σκαφών αναψυχής.
- Το τοπικό οδικό δίκτυο δεν παρουσιάζει την επιθυμητή εικόνα. Πολλές φορές αποτελεί την κύρια αιτία πρόκλησης τροχαίων ατυχημάτων. Όσες προσπάθειες έχουν πραγματοποιηθεί για τη βελτίωση των δρόμων δεν έφεραν κανένα ιδιαίτερα ικανοποιητικό αποτέλεσμα. Κατά συνέπεια, η μετακίνηση στο νησί καθίσταται δύσκολη και επικίνδυνη.
- Η ανεπάρκεια χώρων στάθμευσης και το κυκλοφοριακό πρόβλημα ταλανίζουν την Άνδρο ακόμη και τη χειμερινή περίοδο. Η χρήση τροχονόμων στα τέσσερα κέντρα του νησιού, δηλαδή Χώρα, Μπατσί, Γαύριο και Κόρθι, είναι επιτακτική ανάγκη, κυρίως τους θερινούς μήνες. Επίσης, προτείνονται η δημιουργία πεζοδρομίων και κατασκευή χώρων στάθμευσης. Η Χώρα και το Κόρθι διαθέτουν πεζοδρόμια αλλά όχι χώρους στάθμευσης.
- Προκειμένου να τονωθεί η επιχειρηματικότητα του νησιού, προτείνεται η δυνατότητα λήψης χαμηλότοκου ή άτοκου δανείου σε νέους που σκοπεύουν να λειτουργήσουν επιχειρήσεις με άμεση ή έμμεση συνάφεια με τον τουρισμό.
- Παράλληλα με την ανάπτυξη του πολιτισμικού τουρισμού, του θρησκευτικού τουρισμού, του γαστρονομικού – οινικού τουρισμού, του θαλάσσιου τουρισμού, του αθλητικού, του τουρισμού υγείας, του περιπατητικού τουρισμού και του οικοτουρισμού μπορούν να υποστηριχθούν και άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού.
- Στο θαλάσσιο τουρισμό θα πρέπει να ολοκληρωθούν έργα υποδομής για τη λειτουργία οργανωμένων μαρίνων και καταφυγίων σκαφών αναψυχής στη Χώρα, το Κόρθι και το Μπατσί.

Η χρηματοδότηση αυτών θα πρέπει να αναζητηθεί από τα εθνικά και ευρωπαϊκά προγράμματα. Η βελτίωση των υποδομών των λιμανιών του νησιού θα ενθαρρύνει την υποδοχή, τη φιλοξενία και την παροχή υπηρεσιών ασφάλειας και τροφοδοσίας με καύσιμα και είδη διατροφής σε σκάφη αναψυχής.

- Προτείνεται επίσης η τοποθέτηση μικρού αριθμού μόνιμων αγκυροβολίων (ρεμέτζων) σε επιλεγμένους όρμους που μπορούν να παρέχουν καταφύγιο και φυσική ομορφιά. Τέτοιες επενδύσεις είναι φιλικές προς το περιβάλλον και αποτελούν πόλο έλξης για σκάφη που επιδιώκουν ήσυχες περιοχές.
- Η οργάνωση και ανάπτυξη του τομέα στο πλαίσιο της αξιοποίησης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Άνδρου (γεωγραφική θέση, εξοχικές κατοικίες, κλίμα, ποιότητα ακτών) είναι απαραίτητη.
- Εξίσου σημαντική είναι και η βελτίωση της απόδοσης και της ανταγωνιστικότητας του τομέα του τουρισμού με την προσαρμογή και τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος, ώστε να συμβαδίζει με τις νέες τάσεις της τουριστικής αγοράς.
- Πρέπει να υπάρξει περιορισμός της διάσπαρτης, εκτός σχεδίου, δόμησης τουριστικών εγκαταστάσεων σε ευαίσθητες περιοχές, περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και περιοχές Natura.
- Ανανέωση της τουριστικής προσφοράς στην κατεύθυνση της αναβάθμισης της χωρικής και χρονικής διεύρυνσης και του εμπλουτισμού της τουριστικής δραστηριότητας.
- Απαραίτητος είναι ο αποτελεσματικότερος συντονισμός των φορέων τουρισμού.
- Τέλος, η τοπική Αυτοδιοίκηση θα πρέπει να αποκτήσει σαφείς και διακριτές αρμοδιότητες όσον αφορά την Τουριστική Πολιτική και ταυτόχρονα να αποκτήσει τις υπηρεσίες που θα της επιτρέψουν να παρεμβαίνει στην εφαρμογή της.

6.5 Προοπτικές για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην Άνδρο

Σύμφωνα με τα συμπεράσματα της έρευνας στο νησί υπάρχει η δυνατότητα ανάπτυξης κάποιων νέων μορφών εναλλακτικού τουρισμού ή περαιτέρω ανάπτυξης κάποιων ήδη υπαρχόντων. Σε αυτές συγκαταλέγονται ο:

Αγροτουρισμός:

Στην Άνδρο μέχρι και σήμερα δεν έχει προωθηθεί ο αγροτουρισμός. Στο νησί δε λειτουργούν αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί, παρά το γεγονός ότι υπάρχουν δυνατότητες για αγροτουριστική ανάπτυξη πολλών περιοχών (όπως η Παλαιόπολη, το Κόρθι, η Άρνη, τα Αποίκια, το Συνετί, η Καππαριά, τα Αηδόνια, ο Αμμολοχός, η Βουρκωτή, τα Φάλλικα) με την κατασκευή αγροτουριστικών καταλυμάτων και παραδοσιακών ξενώνων, την παραγωγή και διάθεση τοπικών προϊόντων και χειροτεχνημάτων. Ο αγροτουρισμός σε συνδυασμό με τον περιπατητικό και τον πολιτιστικό τουρισμό, σε χωριά που κινδυνεύουν από ερήμωση, θα μπορούσε να δημιουργήσει τις συνθήκες για εγκατάσταση νέων ανθρώπων, που εκτός από τον τουρισμό θα ασχοληθούν με τη γεωργία και την κτηνοτροφία. Ο αγροτουρισμός δε λειτουργεί ανταγωνιστικά, αλλά συμπληρωματικά στον παραδοσιακό τουρισμό της Άνδρου.

Συνεδριακός τουρισμός

Η Άνδρος επιτρέπει την ανάπτυξη μικρών συνεδρίων. Με μικρές παρεμβάσεις στις υποδομές και σε συνδυασμό με τις δυνατότητες που προσφέρουν το φυσικό, χερσαίο και θαλάσσιο περιβάλλον και τα πολιτιστικά δρώμενα, είναι δυνατόν να δημιουργηθεί το κατάλληλο ενδιαφέρον και το φιλικό πλαίσιο για την ανάπτυξή του.

Κοινωνικός τουρισμός:

Πρόκειται για άτομα τρίτης ηλικίας ή άτομα που δικαιούνται κοινωνικές παροχές (ανήκουν σε επαγγελματικές ή συνδικαλιστικές ενώσεις κτλ). Η Άνδρος θα μπορούσε να αποτελέσει προορισμό για αυτή την κατηγορία ανθρώπων, αφού βρίσκεται σε σχετικά κοντινή απόσταση από την Αθήνα και διαθέτει πολλά σημεία ποικίλου ενδιαφέροντος.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο καλείται η Άνδρος να πάρει τη θέση της στον τουριστικό χάρτη της χώρας. Μ' αυτόν τον τρόπο θα αποκτήσει τη δική της σαφή ταυτότητα την οποία θα προβάλλει εντός και εκτός Ελλάδας. Η πολιτεία, οι πολίτες, η τοπική αυτοδιοίκηση και οι επιχειρηματίες του νησιού θα πρέπει να συνεργαστούν ώστε ο τουρισμός του νησιού να γνωρίσει ακόμη καλύτερες μέρες και αυτό μπορεί να προκύψει ευκολότερα μέσω της περεταίρω ανάπτυξης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στο νησί.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ελληνική

Αθανάσιος Ε. (1978), *Η Άνδρος*, εκδ. Δαρδανός, Αθήνα

Αναστάσιος Τ. (2006), *Οδοιπορικό στην Άνδρο*, εκδ. Αρχιπέλαγος, Σύρος.

Γράτσια Ε., Πιτακκίδης Ζ. και Σιδεράκη Β. (2002), *Ιστορικό κέντρο Χώρας Άνδρου: προστασία και συντήρηση σε κλίμακα αστικού κέντρου ή οικισμού*, ΕΜΠ, Αθήνα.

Δαρδανός Γ., «*Αρχιτεκτονική φυσιογνωμία της Άνδρου*», Άνδρος αφιέρωμα, «επτά ημέρες», εφημ. «Καθημερινή».

Επιτροπή τουριστικής ανάπτυξης και προβολής Δήμου Άνδρου, δελτίο τύπου, Νοέμβριος 2011.

Καραπιέρης Λ., (1964), *Το κλίμα της Άνδρου*, Δημοσίευμα του Εργαστηρίου Περιγραφικής Μετεωρολογίας Πανεπιστημίου Αθηνών.

Κατσαδωράκης Γ. & Παραγκαμιάν Κ. (2006), *Οι υγρότοποι του Αιγαίου*, WWF – Ελλάδα, Αθήνα.

Λυγίζος Ι., (1983), *Παλιά ανδριώτικα σπίτια*, εκδ. Σιδέρης, Αθήνα

Πασχάλης Δ., (1995), *Ιστορία της νήσου Άνδρου*, εκδ. Δαρδανός, Αθήνα.

Πολέμης Δ., (1973), *Άνδρος και Ναυτιλία. Πως παρουσιάζεται το Πρόβλημα*, Καϊρειος Βιβλιοθήκη, Άνδρος.

Πολέμης Δ., (1981), *Ιστορία της Άνδρου*, εκδ. Δαρδανός, Αθήνα.

Πολέμης Δ., (1991), *Τα ιστιοφόρα της Άνδρου*, Καϊρειος Βιβλιοθήκη, Άνδρος,

Ρίγγας Χ., (2003), *Αειφορία και εναλλακτικές μορφές τουρισμού*, ΤΕΙ Κρήτης.

Σπέης Γ., (2001), *Τα λιοτριβία και η ελιά στην Άνδρο*, Αναπτυξιακή Εταιρία Άνδρου, Άνδρος.

Σφακιανάκης Μ., (2000), *Εναλλακτικές μορφές τουρισμού*, εκδ. Έλλην.

Τελεβάντου Χρ., (1993), *Οι αρχαιότητες της Άνδρου και η προστασία τους*, εκδ. Τυπωθητώ, Άνδρος.

Τσάρτας Π., (1996), *Τουρίστες, ταξίδια, τόποι: Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις στον τουρισμό*, εκδ. Εξάντας, Αθήνα.

Χαζάπη Κ., (2006), 'Εκτίμηση της συμβολής του πολιτισμικού τουρισμού στη βιώσιμη ανάπτυξη της νήσου Άνδρου', 9^ο Συνέδριο της Εταιρίας Αγροτικής Οικονομίας, Γεωπονικό Πανεπιστήμιο, Αθήνα 2-4/11/2006.

Χαριτωνίδου Αγ., (2001), *Άνδρος*, εκδ. Μέλισσα, Αθήνα.

Χατζηδάκης Αλ., (2002), 'Αειφόρος Ανάπτυξης και τουρισμός', Εισήγηση στο Α' συνέδριο Οικονομικής Ανάπτυξης της Άνδρου, Άνδρος 10-12/11/2002.

- **Ξενόγλωσση**

Laarman & Durst, (1987)

Papanikolaou D.I, (1978): *Geological research in Andros Island*, Thesis, University of Athens, Geology Department.

- **Ηλεκτρονικές Πηγές**

www.androsinfo.gr/info.php?cid=3, τελευταία πρόσβαση στις 10 Οκτώβρη 2016

<http://www.androsinfo.gr/info.php?cid=3>, τελευταία πρόσβαση στις 15 Οκτώβρη 2016.

www.andros365.gr/pliorefories/γαύριο, τελευταία πρόσβαση στις 22 Οκτώβρη 2016.

<https://ecoanemos.files.wordpress.com/2014/01/andros.pdf> τελευταία πρόσβαση στις 30 Οκτώβρη 2016.

<http://www.andros365.gr/themata> τελευταία πρόσβαση στις 26 Οκτώβρη 2016.

<https://ecoanemos.files.wordpress.com/2014/01/andros.pdf>, τελευταία πρόσβαση στις 1 Νοέμβρη 2016.

(<https://ecoanemos.files.wordpress.com/2014/01/andros.pdf>, τελευταία πρόσβαση στις 1 Νοέμβρη 2016.

www.dafni.net.gr/gr/members/files/andros/andros-report.pdf, τελευταία πρόσβαση στις 5 Νοέμβρη 2016.

www.androsinfo.gr/1cat.php?cid=25, τελευταία πρόσβαση στις 6 Νοέμβρη 2016.

<http://www.androsinfo.gr/2cat.php?cid=31>, τελευταία πρόσβαση στις 20 Νοέμβρη 2016.

http://www.campingandros.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=16&Itemid=35, τελευταία πρόσβαση στις 10 Νοέμβρη 2016.

www.androsinfo.gr/info.php?cid=35, τελευταία πρόσβαση στις 30 Νοέμβρη 2016.

<http://www.ypai.gr/site/home/Basic+Menu/Initiatives+of+Growth/Transports/Part+1.csp>, τελευταία πρόσβαση στις 25 Νοέμβρη 2016.

<http://www.ypai.gr/site/home/Basic+Menu/Action+of+Culture/Appointment+of+Cultural+Heritage.csp>, τελευταία πρόσβαση στις 20 Νοέμβρη 2016.

<http://www.ypai.gr/site/home/Basic+Menu/Action+of+Culture/Appointment+of+Cultural+Heritage.csp>, τελευταία πρόσβαση στις 1 Δεκέμβρη 2016.

www.androsinfo.gr/info.php?cid=22, τελευταία πρόσβαση στις 6 Δεκέμβρη 2016.

www.androsinfo.gr/info.php?cid=22, τελευταία πρόσβαση στις 10 Δεκέμβρη 2016.

http://www.ornithologiki.gr/page_in.php?tid=79341&sID=339, τελευταία πρόσβαση στις 1 Δεκέμβρη 2016.

<https://andros-guide.gr/item/πηγή-σάριζα-στην-άνδρο/>, τελευταία πρόσβαση στις 22 Δεκέμβρη 2016.

www.noka.gr/el/nautical/, τελευταία πρόσβαση στις 19 Δεκέμβρη 2016.

<https://andros-guide.gr/item/andros-surf-club/>, τελευταία πρόσβαση στις 2 Δεκέμβρη 2016.

<http://www.sportcyclades.gr/mpasket/item/20793-tournoua-3on3-stis-stenies-tis-androu.html>, τελευταία πρόσβαση στις 8 Δεκέμβρη 2016.

http://www.andriakipress.gr/site/index.php?option=com_content&task=view&id=1011&Itemid=66 τελευταία πρόσβαση στις 5 Ιανουαρίου 2017.

www.andros365.gr/?s=τουρνουα+2012, τελευταία πρόσβαση στις 8 Ιανουαρίου 2017.